

● **Kapittel 9a** | 20 Lærer fikk ikke innsyn i egen sak ● **Foreldreundersøkelsen** | 24 Mer misnøye
● **Fotoreportasje** | 30 Skolehund til glede og nytte ● **Petit** | 36 Stygg vikar

UTDANNING

4

13. MARS 2020

utdanningsnytt.no

Livsmestring i skolen:

**Psykologer advarer
mot «terapitimer»**

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törnengen
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

4

13. MARS 2020

utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken:

LIVSMESTRING I SKOLEN SKAPER DEBATT

Selv om nye læreplaner ikke er et faktum før til høsten, har mange skoler allerede innført opplegg for folkehelse og livsmestring. Ikke alle er like glade for det.

Innhold

Aktuelt	4
Aktuelt navn	8
Kort og godt	18
Ut i verden	19
– Fikk ikke innsyn i klagesak	20
Foreldreundersøkelsen	24
Fotoreportasje	28
På tavla	34
Friminutt	36
Glimt	37
Innspill	40
Debatt	44
Minneord	48
Kronikk	50
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Petit: Stygg vikar

36

En viss type vikarer kan fort bli urimelig for meg, skriver Hilde Eskild.

● I lova sitt jerngrep

Eitt og eit halvt år måtte lærar Jens Vik (t.v.) klage og purre før han fekk innsyn i saka som konkluderte med at han hadde krenkt ein elev.
– Eg kan ikkje lenger råde unge til å bli lærarar, seier han no.
Her med rektor ved Stranda ungdomsskole, Paul Ivar Pedersen.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● **Bemanningen øker, foresatte er mer misfornøyde**

Barnehageforeldre var mer fornøyde med bemanningen da den var dårligere, ifølge Foreldreundersøkelsen 2019. Årsaken er mer opplyste foreldre, tror barnehagedebattanter.

● **Fotoreportasje**

– Hundene er en stor hjelp når en er nedpå, sier Ulrik.
– Mm, sier Henrik.
Ved Haugjordet ungdomsskole i Nordre Follo kommune fyller ordningen med skolehund ti år i år.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2019: 185 296

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
<https://stibocomplete.com>

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Psykologer mener det må bli klarere hva livsmestringsfaget skal være.

Illustrasjon: Sigbjørn Lilleeng

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● **Leder**

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Mestrer du timen, kjære lærer?

Med fagfornyelsen skal livsmestring inn i skolen. Men hva er det egentlig barna skal lære? Om livsmestring eller å mestre livet? Nyansen er langt ifra ubetydelig.

Allerede i 2015 satte Norsk psykologforening i gang et opprop for å få Kunnskapsdepartementet til å utrede hvordan skolen kan gi barn kunnskap om psykisk helse. «Det er et hull i skolens læreplaner», var budskapet, og de fikk med seg Rådet for psykisk helse, Mental Helse Ungdom, Elevorganisasjonen, Norsk Lektorlag og Norsk psykiatrisk forening i oppropet.

En kunnskapsminister senere var de nye læreplanene klare. Når de rulles ut i skolene til høsten, er det med fem nye tverrfaglige temaer, deriblant Folkehelse og livsmestring.

Til VG forklarte daværende kunnskapsminister Jan Tore Sanner høsten 2019 at det handler om at «elevene skal være rustet til å håndtere oppturer og nedturen i sine liv». Men hva ligger i det? Skal elevene lære om sammenhengen mellom følelser, tanker og handling? Eller skal de diskutere sine egne følelser, fortelle om sine egne opplevelser og få råd? Og i så fall fra lærerne?

Utdanningsdirektoratet opplyser at livsmestring ikke skal være et eget fag, men et tema som blir tatt opp i flere fag. Flere av livsmestringsoppleggene som nå tilbys skoler ligner imidlertid egne fag. De er begrenset til én time i uka, eller i en prosjektperiode.

Ett av dem er Timen Livet fra stiftelsen Forandringsfabrikken. Der legges det opp til at elevene, sittende i en ring, skal dele sine følelser og tanker med hverandre. Opplegget bekymrer psykolog Jørgen Flor. Han mener Timen Livet, slik det er beskrevet hos Forandringsfabrikken, minner om gruppeterapi for barn.

– Å gi lærere slike oppgaver tenker jeg er på grensen til uforvarlig, sier Flor.

– Jeg er opptatt av at det aller meste vi driver med, både som lærere og psykologer, kan ha utilsiktede negative effekter. Selv enkle lavterskeltilbud er ikke risikofrie.

Tanken fra fagmiljøene om å få psykisk helse inn i skolen var nok god. Skal vi tro advarene fra Flor og psykologiprofessor Ole Jacob Madsen, er det likevel risikabelt dersom fagfornyelsen fører til terapilignende timer i klasserommet. Selv om lærere er dyktige pedagoger og klasseledere, har de ikke kompetansen det krever.

Nå må Utdanningsdirektoratet komme med tydelige føringer for hva skolene skal og ikke skal gjøre når læreplanene iverksettes til høsten, slik at ikke de beste intensjoner får uante, og kanskje direkte skadelige konsekvenser.

Videregående skole i Oslo

Utvalg vil endre inntaksmodell

Utvalget foreslår at to modeller utredes videre. En progresjonsbasert modell og en moderert karakterbasert modell.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

4. mars la utvalgsleder Berit Lødding fram inntaksutvalgets rapport på Fyrstikkalleen skole i Oslo. De 14 medlemmene har gjennomgått norsk og internasjonal forskning på inntak til videregående skole. Utvalget har fått simulert fem modeller; karaktermodellen, loddmodellen, lodd- og karaktermodellen, kvotemodellen og førstevalgmodellen.

Men alle bortsett fra ett medlem går inn for videre utredning av progresjonsmodellen, foreslått av Stoltenberg-utvalget. Modellen skal gi insentiver til alle elever, ikke minst de utsatte, gjennom å vektlegge av innsats og framdrift, ikke kun karakterer. Ni av 14 utvalgsmedlemmer går inn for å utrede en modifisert

karakterbasert modell der det legges inn mer sofistikerte måter å tilgodese utsatte elever.

Flertall for karakterbasert modell

– Innplassering i karaktergrupper i progresjonsmodellen skal baseres på flere typer elevresultater, sier NIFU-forsker og utvalgsleder Berit Lødding.

Noen utvalgsmedlemmer ønsket å beholde dagens modell. Men flertallet vil dempe segregeringen og går derfor inn for å endre.

Å spørre hvilken inntaksmodell som er best utløser spørsmål om hvem som vinner og taper når det gjelder skoleplasser. Svarene kan ikke oppdages via forskning eller simulering av modeller. Bare gjennom eksplisitte politiske prioriteringer kan en tilby løsninger for dilemmaet, skriver utvalget.

Skroter loddtrekning og kvoter

Utvalget har ikke funnet en modell som løser alle utfordringene med prestasjonsmessig, sosioøkonomisk og etnisk segregering forbundet med karakterbasert inntak. Utvalget mener at ved loddtrekning, kvoter eller førstevalgsmodell oppstår andre problemer som uforutsigbarhet eller

risiko for tap av motivasjon blant elevene.

Utvalget peker på forskning som viser at valgfrihet gir økt sosioøkonomisk segregering mellom skolene, selv om motivet har vært sosial utjevning og like vilkår for tilgang til gode skoler. At skolene blir mer mangfoldige ved hjelp av økt valgfrihet, kan ikke underbygges empirisk, skriver utvalget. Utvalget forsøker å få inn elementer av valgfrihet og samtidig dempe segregeringen.

Nærskole og progresjonsmodell

Å innføre at elevene skal gå på skolen som ligger nærmest hjemmet deres, såkalt nærskoleprinsipp, har vært vurdert. Utvalget mener en slik ordning ville ført til at antatt ressurssterke familier flytter for å styrke egen posisjon.

I Oslo er det allerede slik at elever med gode og dårlige skolerresultater ikke møtes på samme skole. Dette vil utvalget at man skal forsøke å endre på. Mindre privilegerte elever er ikke så opptatt av å komme inn på skoler med gode resultater eller få høyt presterende medelever. Det kan ha flere årsaker, blant mangel på informasjon.

Høyre:

– Mangler godt alternativ

Høyre mener inntaksutvalget mangler et godt alternativ til karakterbasert inntak

– Basert på det jeg har lest så langt, kan jeg ikke se at utvalget har funnet noen inntaksmodell som er bedre enn fritt skolevalg, sier Høyres gruppeleder i Oslo, Øystein Sundelin.

– Utvalget har levert en god, omfattende rapport. Den viser at alternativene til fritt skolevalg har en nedside. Utvalget har funnet at en form for karakterbasert inntak er den beste løsningen, på tross av noen svakheter, sier han.

– Utvalgets krav om at det utvikles en moderert karakterbasert modell, er jeg mer skeptisk til, sier han.

– Byrådet sender nå utvalgets forslag på høring

og tar sikte på å bringe saken opp igjen våren 2021. Hva mener du om det?

– Jeg er kritisk til at byrådet skal bruke ett år på videre utredning. Jeg håper byrådet i stedet innser at ingen av de vurderte modellene er bedre enn fritt skolevalg, sier han.

– For å anbefale fortsatt karakterbasert inntak, krever et flertall i utvalget at noe må gjøres med segregeringen. Ser ikke Høyre det som nødvendig?

– Vi er positive til tiltak som kan dempe segregeringen. Men jeg ser ikke hvordan en ny inntaksmodell løser det. Det må løses blant annet gjennom å se på bosettingsmønstre eller ved å endre finansieringsmodell for videregående skole, noe bystyret allerede har vedtatt og iverksatt, sier han.

Høyres gruppeleder Øystein Sundelin er kritisk til progresjonsbasert opptak.

FOTO: AFTENPOSTEN

● Omstridt inntak til videregående skole i Oslo

I Oslo søker 10.-trinns elever til hvilken videregående skole de vil, men tas inn etter hvor gode karakterer de har.

Ordningen kalles karakterbasert inntak eller såkalt fritt skolevalg.

Ordningen har vært omstridt, fordi den fører til at elevene med best karakterer havner på visse skoler. Elevene med de svakeste karakterene havner på andre skoler.

Slik øker forskjellene mellom skoler og elever; økt segregering.

Utvalgsleder Berit Lødding, forsker i Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU), går for progressjonsmodellen og en variant av karakterbasert inntak til videregående skole i Oslo.

FOTO: MARIANNE RUUD

Lover Oslos elever ny inntaksmodell

Byrådet i Oslo sender nå inntaksutvalgets forslag på høring.

– Elevene i Oslo fortjener ny inntaksmodell, sier byrådsleder Raymond Johansen (Ap) og Inga Marte Thorkildsen (SV), byråd for oppvekst og kunnskap.

– Rapporten viser at karakterbasert opptak kombinert med stykkpris skaper noen skoler der elever har høye karakterer og andre der elever har lave. Behovet for en ny inntaksmodell sterkt, sa Thorkildsen da hun 4. mars mottok inntaksutvalgets rapport.

Forslagene skal på høring med frist før sommeren. Planen er å legge fram en sak for byrådet våren 2021, sa hun.

Raymond Johansen presiserte at man må finne en modell som gir en mindre segregert skole.

– Flinke elever må få møte mindre flinke elever, og flinke må lære seg å samarbeide med mindre flinke elever; som i arbeidslivet og i samfunnet, sa Johansen.

– For å få til det, må vi ha en sterk offentlig fellesskole. Vi skal ha en plan for at alle elever skal klare seg godt på skolen uansett bakgrunn, sa han.

Han ser viktigheten av å bevare elevenes muligheter til å velge: – Det motiverer til innsats. Elever som kommer inn på det programmet de ønsker, har størst mulighet for å lykkes.

– Dere har gjort en kjempejobb, sa (t.h.) skolebyråd Inga Marte Thorkildsen (SV) da hun 4. mars mottok inntaksutvalgets rapport. Her med byrådsleder i Oslo Raymond Johansen (Ap) og utvalgsleder og NIFU-forsker Berit Lødding.

● Vidareutdanning

16 fleire lærarar har søkt i år

Tala frå Utdanningsdirektoratet viser at 11.296 lærarar har søkt vidareutdanning i år. Det er 16 fleire søkjarar enn i fjor.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

– Det er flott at så mange lærarar ønskjer å ta vidareutdanning. Fleire fagleg sterke lærarar er det viktigaste vi kan gjere for skolen. Med gode lærarar lærer barna meir, seier kunnskaps- og integreringsminister Trine Skei Grande (V) i ei pressemelding frå Kunnskapsdepartementet.

No er det opp til kommunane og andre skoleeigarar å godkjenne søknadane for sine lærarar, før dei kan gå vidare i opptaket til dei enkelte videreutdanningstilboda.

– Det er viktig at kommunane godkjenner flest mogleg. Det gjeld særleg dei stadane der mange lærarar framleis manglar tilstrekkeleg fordjuping i faga dei underviser i. Lærarar som treng fagleg påfyll, bør få dette, seier Skei Grande i pressemeldinga.

I år har regjeringa sett av 1,54 milliardar kroner til vidareutdanning, ei tredobling sidan 2014.

– Det er flott at så mange lærarar ønskjer å ta vidareutdanning, seier kunnskapsminister Trine Skei Grande.

FOTO JOAKIM S. ENGER.

Sidan 2014 har no 34 000 lærarar fått tilbod om vidareutdanning i ulike fag.

Krav om fordjuping

I 2015 vedtok den dåverande Solberg-regjeringa, med støtte frå nettopp Venstre og Skei Grande, nye kompetansekrav for lærarar. Krava sa at alle lærarar som skal undervise i engelsk, matematikk, norsk og norsk teiknspråk og samisk på barneskolen, må ha minimum 30 studiepoeng i desse faga. Skoleeigarar og lærarar fekk ti år på seg før alle lærarar må fylle krava.

Vedtaket vekte store protestar, ettersom kravet også fekk tilbakeverkande kraft for over 30.000 lærarar utdanna før 2014.

I pressemeldinga frå Kunnskapsdepartementet vert det understreka at lærarar som søker fordjuping i faga med skjerpa kompetansekrav, blir

prioriterte når Utdanningsdirektoratet behandlar søknadane som er godkjende av kommunane.

«Kampane mot påfyll»

I eit intervju på Utdanningsnytt 22. februar fekk kunnskapsminister Trine Skei Grande spørsmål om ho stod ved valet om å stemme for avskiltinga av lærarar for fem år sida.

Svaret vekte debatt i sosiale medium:

– Eg er veldig forundra over det synet på utdanning som lærarar gir uttrykk for her. T-baneførarar, legar og advokatar må ta kurs heile tida. Og er det eitt yrke der du aldri blir utlært, så er det lærar. Eg møter mange lærarar som vil fylle på kunnskapen, og mange som seier etterpå at det var gøy. Men eg er skuffa over dei som driv kampanje mot kunnskapspåfyll, sa Skei Grande.

● Koronaviruset

Trenger ikke å gå til legen

Ut skoleåret vil elever som har fravær av helsegrunner, slippe å gå til fastlegen for å få dokumentert fraværet, opplyser Kunnskapsdepartementet.

Årsaken er at håndteringen av koronaviruset gjør at helsepersonell må bruke kapasiteten sin på dem som trenger det mest.

– Helsedirektoratet har bedt om at elever som har fravær av helsemessige grunner, slipper å gå til fastlegen for å få dokumentert fraværet sitt. Den oppfordringen følger vi og lempet på dokumentasjonskravet, sier kunnskaps- og integreringsminister Trine Skei Grande (V) i en pressemelding. (NTB)

● Oslo

Slanker direktørstaben

● Direktør for Utdanningsetaten i Oslo, Marte Gerhardsen, kutter antall direktørstillinger fra 22 til 6. Etter omorganiseringen skal det bli én direktør for grunnskole, én for videregående opplæring, én for skole- og kompetanseutvikling, én for digitalisering og analyse og én for skole- og fellestjenester, og hennes egen stilling som utdanningsdirektør.

● Økonomi

Fortviler over skole-kutt i Tromsø

Lærere og skoleledere er bekymret for konsekvensene av million-kutt i Tromsø-skolene. – Kommune-Norge sliter, sier ordfører Gunnar Wilhelmsen (Ap).

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

I slutten av februar ble det klart at Tromsø-skolene får et massivt kutt i budsjettene. Etter flere uker med protester fra både elever og lærere vedtok kommunestyret et generelt rammekutt for skole på 20 millioner kroner, med en helårseffekt på 34 millioner kroner i 2021.

– Disse kuttene markerer et veiskille. Rektorer er bekymret for at de ikke skal kunne gjøre jobben sin og ivareta elevene og de ansatte, rektor ved Fagereng skole i Tromsø, Janne K. Johansen.

– Kuttene truer vårt oppdrag med å gi barn i Tromsø en god skole. Advarslene fra fagmiljøene tas ikke alvorlig, sier Utdanningsforbundets leder i Tromsø, Rune Bakkejord.

Også politiet i Tromsø har engasjert seg. «Galskap og hinsides all fornuft», skriver de i et innlegg hos iTromsø.

– Villig til å gå over budsjett

Bakkejord reagerer også på at kommunens rektorer, som har holdt sine budsjetter, straffes med kutt, når overforbruket har skjedd i helse-sektoren: – Det oppleves urettferdig, sier han. Rektor Janne Johansen er enig, men hun er beredt til å gjøre de tiltakene som er nødvendig.

– Vi er en del av et system. Vår oppgave er å holde budsjetter, sier hun.

Men også Johansen advarer mot alvorlige konsekvenser av kuttene:

– Nå må vi kutte i tilpasninger for enkeltelever. Vi er lovpålagt å gi spesialundervisning, men dette betyr færre timer til styrkning. Det blir mindre til forebygging, trivselsleder-programmet, biblioteklærer og IKT.

– Men jeg går over budsjett om jeg må. Da får jeg heller melde avvik og stole på at systemet virker.

Johansen er mest urolig for hva kuttene betyr på sikt.

Tromsø-skolen må kutte millioner. Rektor Janne Kristine Johansen og lokallagsleder i Utdanningsforbundet, Rune Bakkejord, er bekymret for konsekvensene.

FOTO: KIRSTEN ROPEID/PRIVAT

– Noen skoler har større utfordringer enn andre. Kuttene kan skape veldig synlige forskjeller mellom skolene.

Fondene er tomte

25. februar la administrasjonen frem regnskapet for 2019. Kommunen har brukt mer penger enn de har fått inn og må kutte ytterligere millioner i årets budsjett.

– I nesten ti år har det vært kjent at Tromsø har en anstrengt økonomi, men politikerne har ikke sørget for en drift som svarer til budsjettene, og brukt av disposisjonsfondet; innbyggernes felles sparekonto. Nå er fondene tomme, sier Rune Bakkejord.

– Jeg er ikke sikker på at vi fortsatt kan drive etter opplæringsloven. Må vi kutte i stillinger, betyr det enda mer jobb på dem som blir igjen, i en sektor som allerede sliter med et stort og økende sykefravær.

Bakkejord sier Utdanningsforbundet Tromsø vil be fylkesmannen føre tilsyn med skolene.

– Vi vil be om at man sjekker om elever får spesialundervisningen de har rett på, og hva kuttene vil bety for lærernormen.

Kommunene sliter

– Vi får flere og flere oppgaver fra staten, uten at de blir tilstrekkelig finansiert. Nå må vi få regjeringa på banen, sier ordfører i Tromsø, Gunnar Wilhelmsen (Ap).

– Utgiftene til helse og omsorg har på ti år steget fra 500 millioner kroner til 1500 millioner. Stadig flere kommuner sliter økonomisk. De sier at kommunerammene har økt, men det holder jo ikke når antall oppgaver øker enda mer.

● Rettelse

I Utdanning nr. 03/2020, i intervjuet med ny kunnskaps- og integreringsminister Trine Skei Grande, «Tretten til Trine» står det i spørsmål 9 at tidligere rektor ved Gamlebyen skole i Oslo heter Karin Enger. Hennes korrekte navn er Karin Eger. Redaksjonen beklager feilen.

Aktuelt navn

Barndommen som forsvant

En skolereform som forsynte seg av barndommen, trenger en kunstnerisk undersøkelse, mener Tyra Tønnesen.

TEKST Ylva Lie Bjerke | yb@utdanningsnytt.no FOTO Erika Hebbert

● Tyra Tønnesen (52)

Hvem

Regissør og manusforfatter, med en doktorgrad i improvisasjon. Har regissert til sammen ni teaterstykker som er spilt på Nationalteatret.

Aktuell

Har regissert teaterforestillingen Reform 97 som spilles på Nationalteatret.

Stykket handler om to gutter, deres mødre og en lærer, og om hvordan grunnskolen ble endret av Reform 97.

Skolestart for seksåringer, tiårig skolegang og nytt læreplanverk var sentralt i reformen.

Hvorfor fortjener Reform 97 et teaterstykke?

Skolereformen i 1997 tok jo først og fremst mer av barndommen og ga den til skolen. Det er et stort grep som vi mener fortjener en undersøkelse. Det er rundt 22 år siden reformen, og det har vel vært noen evalueringer. Dette er en kunstnerisk undersøkelse.

Forestillingen er utsolgt frem til midten av mai. Hvorfor tror du så mange vil se stykket?

Skolen angår alle. De fleste har gått på skolen, og mange har barn i skolen. Skolens utvikling er viktig med tanke på hva slags samfunn vi skal få i fremtiden. Dessuten tror jeg vi er litt sultne på teater som handler om oss i dag her i Norge.

Hva har vært det vanskeligste i arbeidet med dette stykket?

Det å lage et nytt stykke er vanskelig. Det skal både være sant og samtidig ha en dramaturgisk struktur. Det er vanskelig å dikte en historie som har rot i sannheten. Det har vært utfordrende å finne riktig sjanger. Vi, regissør og skuespillere, er jo kvinner over 40, så å finne sjangeren som tillater skuespillerne å leve seg inn i 12 år gamle gutters liv i skolen, har vært utfordrende.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Jeg hadde verdens beste lærer på Teaterhøgskolen, men det er jo ingen kjent person. Jeg er jo teatermenneske selv, så det måtte bli en som skulle lære bort teater. Jeg tror jeg må velge psykologiprofessor Hanne Hovin, om hun er kjent nok? Hun er en

kvinne som heier på kvinner, og man ville vært heldig om man fikk henne som lærer.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Ulydighet.

Hva liker du best med deg selv?

Jeg er veldig takknemlig for at jeg helt til nå har hatt kraften når jeg trenger den.

Hva er din favorittbok?

Hjelp! Kjartan Fløgstad's «Fyr og flamme» må jeg si da.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Sover. He he.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg har lagt om stilen og blant annet nesten sluttet å fly. Det er jo ikke bidrag, bare et forsøk på å begrense det negative klimaavtrykket vi i Vesten har. For klimaet ville vel det beste vært at jeg ikke var her, men det har jeg ikke tenkt å bidra til.

«Vi er litt sultne på teater som handler om oss i dag her i Norge.»

ENDELIG!

Utdanningsforbundets eget hotell har også blitt
et spahotell. Fredag den 6. mars åpner...

VELKOMMEN!

Rabatt for Utdanningsforbundets medlemmer og kjernefamilie er som følger:

295,- PR PERSON I DOBBELTROM

445,- I ENKELTROM

EKSTRASENG + 150,- PR STK

ADGANG SPA 250,- FOR BOENDE GJESTER

ADGANG SPA 150,- FOR BARN*

**Barn under 16 år har adgang mellom kl. 11-13 i følge med voksne.*

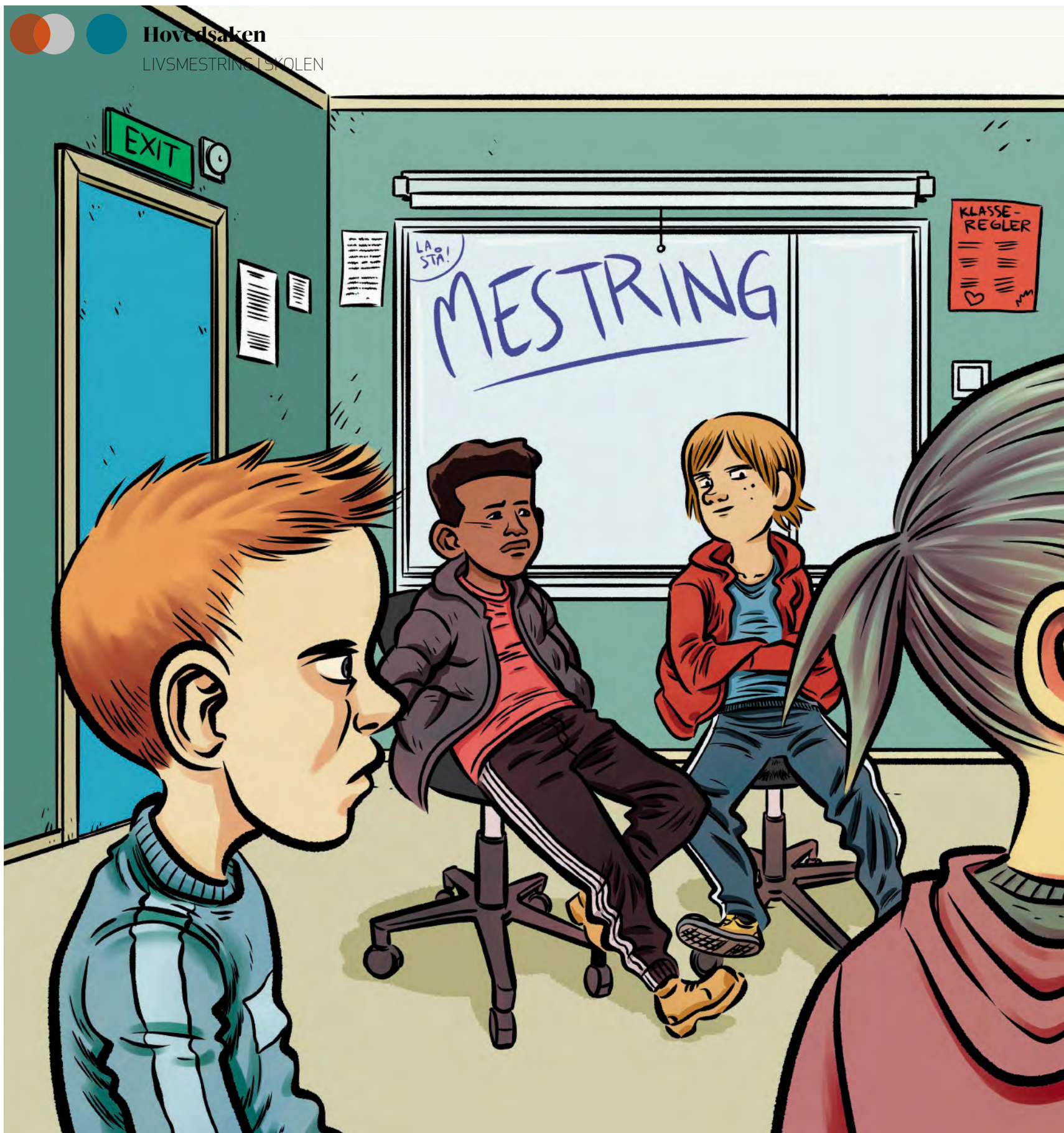
Mat og drikke ordinære priser.

Prisene gjelder kun ved private bestillinger.

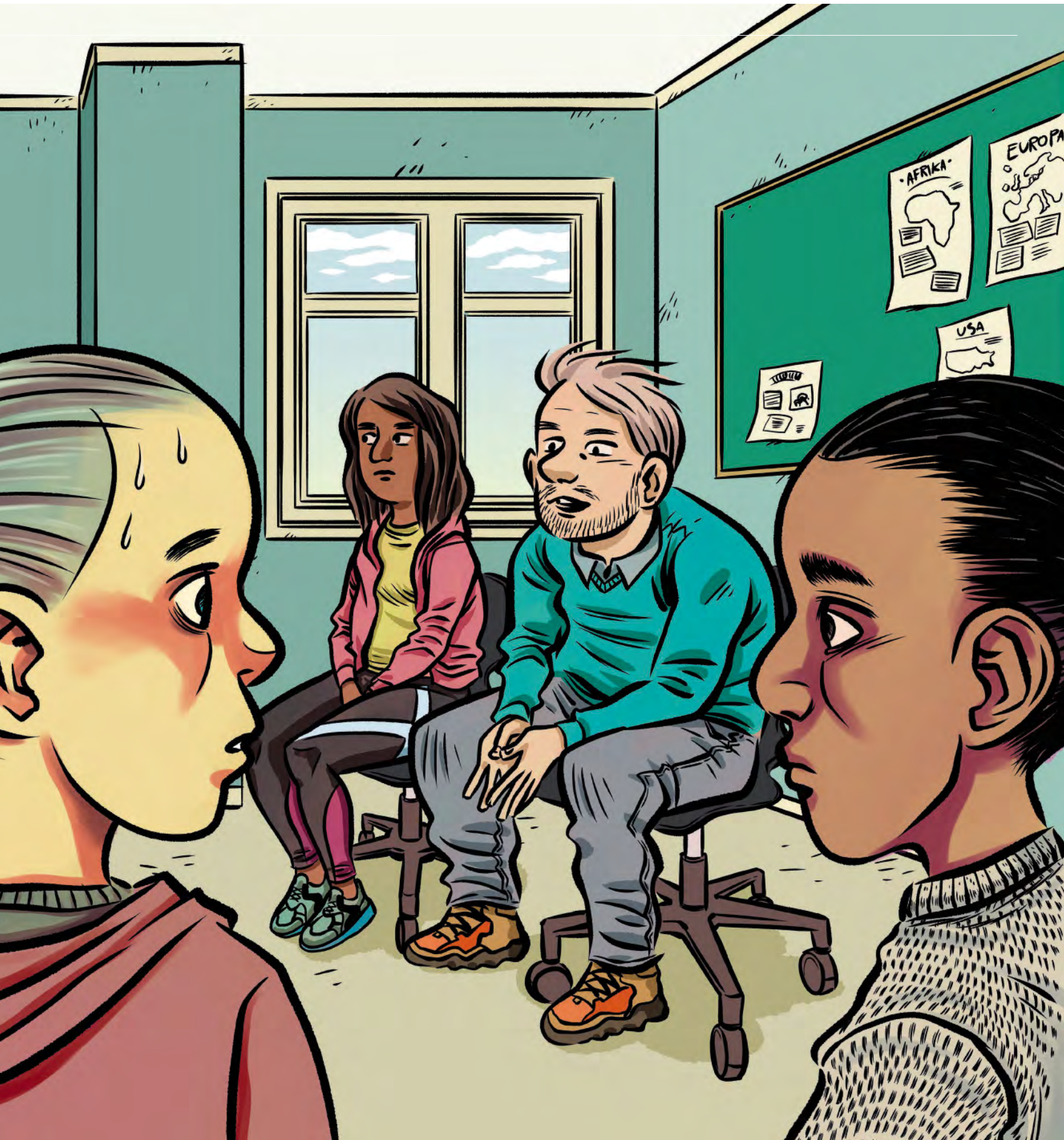
Hovedsaken

LIVSMESTRING I SKOLEN

Livsmestring i skolen vekker debatt:

Advarer skoler mot å i

innføre **gruppeterapi**

Psykologer mener det må bli klarere hva livsmestringsfaget skal være. – Fremstår som et eksperiment, sier psykolog Jørgen Flor.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no og Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJONER Sigbjørn Lilleeng

● Livsmestringsopplegg i skolen:

Tankekraft: Et livsmestringsprogram fra Folkehelseinstituttet. En psykolog har utarbeidet opplegget, som retter seg mot ungdommer på videregående skole. Elever har blant annet timer hvor de prater om hvordan tanker påvirker følelser. Flere skoler i Østfold er i gang med opplegget.

Robust: Undervisningsopplegg for ungdom som blant annet skal gi elevene innsikt om følelsesregulering, problemløsning, oppmerksomt nærvær og lærende tankesett. Opplegget ble blant annet prøvd i Bærum kommune skoleåret 2018-2019, og nå forsker Universitetet i Stavanger på opplegget.

Psyktnormalt: Undervisningsprogram fra Modum Bad. I omtalen av opplegget står det at «Programmet har som siktemål å fremme livsmestring og psykisk helse.» Programmet er utprøvd på elever på 8. trinn og består av fire skoletimer. Det er også undervisning av lærere og foreldre.

LINK: Undervisningsopplegg som ifølge tilbyderer er utarbeidet av lærere i samarbeid med helse-søstre og ansatte ved Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. I informasjonen om programmet står det: «Det som skiller LINK fra andre skoleprogram er at vi ønsker å se bakenfor atferden til det enkelte barn.»

Kilde: Tilbydernes nettsider

På Ammerud barneskole i Oslo er undervisningen over for dagen. Ute blåser vintervinden over den store skolegården, og mange av de 590 elevene er på vei hjem. Resten leker i kulden.

Inne i teglsteinsbygget har de fire kontaktlærerne for sjuende trinn samlet seg for å fortelle om Timen Livet, som skolen satte på timeplanen i høst. Opplegget er levert av stiftelsen Forandringsfabrikken og er tatt inn som skolens satsing på det nye tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring, som kommer med de nye læreplanene til høsten.

I Timen Livet samles klassen i en ring for å dele tanker og følelser om temaer som opptar elevene.

– Jeg tenkte at dette opplegget kunne skape et bedre klassemiljø, og det tror jeg det har gjort, sier kontaktlærer Kristina Kroge.

Både hun og kollegene er godt fornøyd med opplegget. De forteller hvordan timen starter med at alle «sjekker inn» med en følelse.

– I starten var det mange som sjekket inn med «jeg er trøtt, sulten» eller sånne ting. Nå er de blitt litt flinkere til å åpne seg, synes jeg, sier Kristina.

Lærerne må også sjekke inn.

– Alle som er i rommet, må delta og dele, også vi lærere, sier Kristian Skjeggedal.

– Hvordan oppleves det å bli så personlig med elevene?

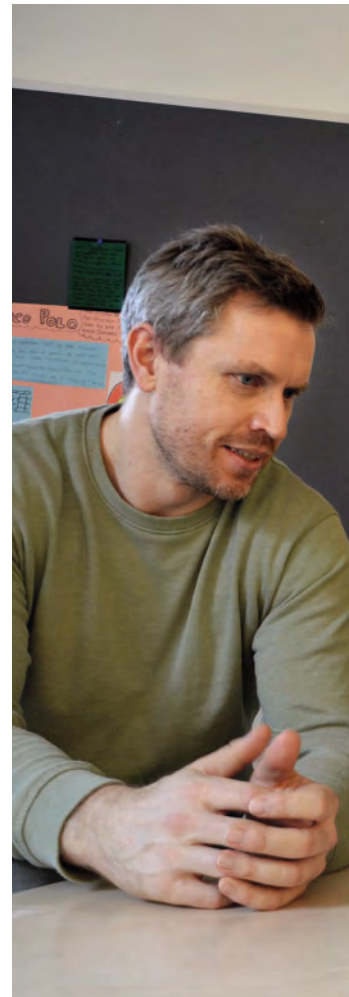
– Jeg har en plan med det jeg sier, i denne timen også, og jeg passer på at jeg ikke går ut av lærerrollen, sier Edvard Meisfjord.

Anders Gusland Hansen innrømmer at det kan være problematisk. – Derfor er jeg bevisst på hva jeg sjekker inn med.

Lærerne på syvende trinn følger ikke opplegget fra Forandringsfabrikken slavisk og holder seg unna tunge tema som psykisk helse.

God helse og ansvarlige valg

Selv om de nye læreplanene trer i kraft først til høsten, har mange skoler allerede innført målrettede opplegg for det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring. Målet er å gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse og gir dem muligheter til å ta ansvarlige valg.

Kontaktlærerne på 7.trinn på Ammerud skole er fornøyd med opplegget Timen Livet. Fra venstre: Edvard Meisfjord, Kristian Skjeggedal, Kristina Kroge og Anders Gusland Hansen.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Timen Livet:

Timen Livet er laget av Forandringsfabrikken, en ideell stiftelse startet i 2004.

I 2017 åpnet Forandringsfabrikken kunnskapssenter. Senteret innhenter erfaringer og råd fra barn, som bidrag til utvikling av barnehage, skole og hjelpetjenester. Forandringsfabrikken baserer sine funn på barns erfaringer og råd, som er hentet inn «ansikt til ansikt, i samlinger som oppleves så trygge som mulig for dem som deltar.» «Erfaringer og råd som går igjen fra mange deltakere på ulike steder, blir til oppsummerte erfaringer og råd. Oppsummerte erfaringer og råd presenteres direkte, uten analyser fra voksne.»

Elevene: Ledes av en trygg voksen, sitte i ring, alle er med, bli enige om tema, inkludere alle, stoppe det som gjør det utrygt og trygg avslutning. Det påpekes også at barn og unge ikke skal prate om det som blir sagt i ringen: «... at man kan fortelle andre om tema og hva en selv har delt, men ikke hva andre har delt.»

Lærerne: Engasjert og trygg voksen, dele noe fra seg selv, ærlig når noe er vondt, styre ordet trygt, øve og få tilbakemelding

Tema: Følelser er av temaene som foreslås. Blant annet glede, sorg, forelskelse, redsel, ensomhet, hat, frykt, nervøsitet, tap, forventning, nærhet og utrygghet. Livshendelser er et annet tema, og der nevnes blant annet utestengelse, utrygge blikk, skilsmisse, nye voksne inn i livet, sykdom, nye søsken og tap av vennskap.
Kilde: Forandringsfabrikken

>

Programmene som tilbys skolene, er allerede mange. Det er Forandringsfabrikken, som kaller seg et kunnskapssenter og leverer opplegg de hevder baserer seg på råd og erfaringer fra 5000 barn og unge. Folkehelseinstituttet har lansert «Tankekraft», og ved Universitetet i Stavanger forskes det på undervisningsopplegget «Robust», som har vært testet ut i Bærum kommune i 2018/19. Modum Bad leverer programmet «Psyknormalt», og LINK er et opplegg som skal være utarbeidet av lærere i samarbeid med helsesykepleiere og ansatte ved Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging.

Ved Ammerud falt altså valget på Forandringsfabrikken og «Timen Livet».

– Jeg fikk høre om det på et rektormøte, og så fikk vi fire skoleproffer (ungdommer) fra Forandringsfabrikken til å komme for å fortelle på en planleggingsdag for lærere, forteller rektor Kiet Minh Dang.

– Det var nyttig for oss å høre hvordan de unge delte erfaringer fra deres skolehverdag og liv. Tanken med hele opplegget er å gjøre elevene trygge på å uttrykke sine egne følelser og dermed i stand til å mestre skolen og livet bedre. Da er det viktig at elevstemmene høres og at elevene opplever at de kan ha reell medvirkning til sin egen skolehverdag.

Dele-press

Men opplegget har skapt debatt blant foresatte ved skolen.

– Vi har fått tilbakemeldinger fra foreldre om hendelser som skal ha forekommet under Timen Livet. Enkelte elever skal blant annet ha følt seg presset til å dele ting med klassen. Jeg er redd for at skolen tar på seg oppgaver de mangler ressurser til å gjennomføre på en forsvarlig måte, sier Ketil Jørve i Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU).

– I folderen fra Forandringsfabrikken heter det at det stilles høye krav til lærerne som skal gjennomføre timen. For meg virker det som man nærmest bør ha psykologkompetanse eller i hvert fall få svært god oppfølging fra fagfolk for å kunne gjennomføre opplegget på en forsvarlig måte.

En av tilbakemeldingene han og FAU-leder Meyla Sylvestog Enerly har fått, kom etter at «vennskap» var blitt tatt opp som tema. I en klasse ble alle elevene bedt om å si hvem som var deres bestevenn. Men det var ikke alle som hadde en bestevenn. Og den de trodde var deres bestevenn, definerte kanskje ikke seg selv som det.

– Noen fant på venner for å være hyggelige, andre ble skuffet. Noen hadde jo ikke en bestevenn, og måtte si det høyt i ringen sammen med alle de andre elevene i klassen. Det var åpenbart ikke en god måte å gjennomføre en slik time på, sier Jørve.

– **Opplegget** har skapt debatt blant foresatte ved skolen, sier Ketil Jørve og Meyla Sylvestog Enerly i FAU.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Taushetsplikt for femåringer

– Intenjonene er selvfølgelig gode, men jeg er skeptisk til hvor gjennomtenkt kommunikasjonen er fra Forandringsfabrikkens side. Veilederen kan lett tolkes dit at barn ikke skal fortelle videre det de hører fra andre i den timen. Det er problematisk for barn helt ned i femårsalderen å skulle holde på hemmeligheter for foreldrene sine, sier Jørve.

Etter at FAU begynte å stille spørsmål, har det kommet tydeligere retningslinjer for gjennomføringen av timene.

– Blant annet skal ikke Timen Livet gjennomføres hvis det er en vikar som skal ha timen. Disse timene skal ledes av lærere som har fått opplæring i å lede slike timer, sier Meyla Sylvestog Enerly.

FAU har tatt opp dette med at barna ikke skal fortelle videre det de hører i timen og fått tilbakemelding på at elevene ikke skal pålegges taushetsplikt.

Kontaktlærerne som har blitt kurset i opplegget til Timen Livet, oppfatter fortsatt at elevene ikke skal prate om det som kommer fram i ringen.

– Det som blir sagt i rommet, skal bli i rommet, sier Kristina Kroge.

– Bortsett fra det elevene selv har sagt, det kan de fritt prate om.

Lærerne mener det er flere grunner til en slik regel.

– Det ene er at de ikke skal føle ansvar for det som andre har delt. Dersom en elev har fortalt om noe som er vanskelig, trenger ikke elevene ta det på sine skuldre, sier Anders Gusland Hansen.

Det er de samme retningslinjene som gjelder i denne timen, som ellers, når det kommer til alvorlige forhold, forteller de.

– Dersom det er ting vi er nødt til å ta videre, omsorgssvikt eller alvorlig bekymring for et barn, så gjør vi selvfølgelig det, sier Kristian.

– Og vi er bevisst på at ikke alle synes situasjonen er så komfortabel. De kan si pass, sier Edvard.

Advarer mot terapiform

Men opplegget slik det er skissert fra Forandringsfabrikkens side, møtes likevel med skepsis hos fagfolk. Psykologen understreker at han ikke har sett Timen Livet i praksis, og han uttaler seg om det slik det er beskrevet av Forandringsfabrikken.

– Dette høres ut som gruppeterapi med barn, sier psykolog Jørgen Flor.

Han mener det er flere kjennetegn ved Forandringsfabrikkens opplegg som minner om måten psykologer driver gruppeterapi på.

Flor understreker at han ikke har sett timen Livet i praksis, og han uttaler seg om det slik det er beskrevet av Forandringsfabrikken.

– Lærere skal lede en gruppe med barn som selv ikke har valgt å melde seg på dette og som forventes å dele fra sitt innerste. Det kan dukke opp svært mye i slike situasjoner, og det å håndtere slikt i en gruppe med andre barn er noe helt annet enn en-til-en.

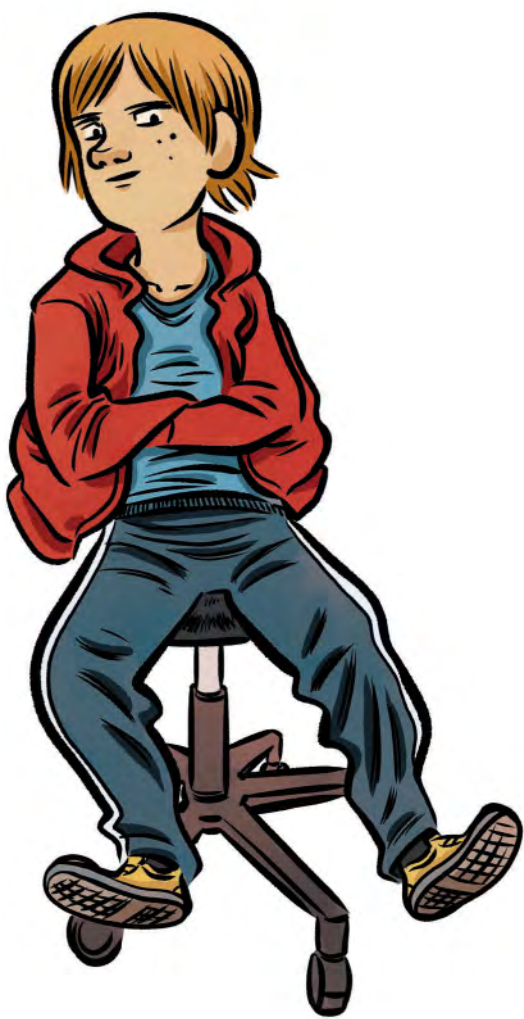
I boka «Skadelige samtaler» har Jørgen Flor sett på psykologiske lavterskeltilbud og mener livsmestring som tverrfaglig emne i skolen ikke bør ha form av terapi.

– Jeg er opptatt av at det aller meste vi driver med, både som lærere og psykologer, kan ha utilsiktede negative effekter. Selv enkle lavterskeltilbud er ikke risikofrie, sier han, og understreker at han anerkjenner at lærere er dyktige pedagoger som er vant med klasseledelse, men frykter likevel at det å styre en slik time kan være vanskelig.

– Som psykolog har jeg erfaring med å styre grupper av mennesker som deler sine tanker og følelser med hverandre, og det er ingen oppgave man skal ta lett på. Det er lett å miste «kontrollen» over en slik gruppe, blant annet fordi folk reagerer på hverandre. Å gi lærere slike oppgaver tenker jeg er på grensen til uforsvarlig.

– Fremstår som et eksperiment

Også professor ved Psykologisk Institutt ved Universitetet i Oslo, Ole Jacob Madsen, er kri-

● Folkehelse og livsmestring

Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet særlig avgjørende. Folkehelse og livsmestring skal inn i skolen fra høsten 2020.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

tisk til livsmestring på timeplanen.

– Alle vil jo at barn og unge skal ha det best mulig, men at barn skal jobbe med seg selv nærmest som «små psykologer» som overvåker sine egne tanke- og læringsprosesser, er for mye å forlange, sier Madsen.

– Skal ikke skolen lære barn å mestre livet?

– Joda, men jeg tenker at man alltid har gjort det, men mer indirekte. Det er mange ting en skal og bør kunne for å kunne leve i et samfunn. Skolen skal tenne en gnist og hjelpe dem til å finne sin plass både intellektuelt og kunstnerisk, men jeg er ikke sikker på å trene på å mestre livet mer direkte er noe skolen bør drive med.

– Jeg har lenge vært spent på hvordan livsmestring i skolen skulle fylles. En «gymtime for følelser» er nok en god idé på papiret. Men jeg har lagt merke til at gjennomføringen varierer stort og at ulike tilbydere har vidt forskjellig opplegg, sier Jørgen Flor.

– Foreløpig fremstår livsmestring i skolen som et eksperiment.

Gruppeterapi for barn

Utdanningsdirektoratet opplyser at livsmestring ikke skal være et eget fag, men et tema som blir tatt opp i flere fag, men flere av livsmestringsoppleggene som tilbys skoler, ligner egne fag og er begrenset til en time i uka, eller i en prosjektperiode. Blant annet gjelder dette Timen Livet fra Forandringsfabrikken. I informasjonsbrosjyren står det at «skoler kan bruke opplegget som en del av temaet livsmestring, eller for å skape bedre miljø på skolen».

– Det å dele bekymringene sine med andre vet vi kan hjelpe, de mister noe av sin intensitet. Men at en skal presse seg til å åpne for mye eller dele ting en ellers ikke ville ha delt med sine klassekamerater, er ikke for alle. Det å gå rundt og vite at klassekamerater og skolen vet ting om en som en ikke hadde ønsket skulle komme ut, kan gjøre ting verre, sier psykologiprofessor Ole Jacob Madsen.

– Foreløpig fremstår livsmestring i skolen som et eksperiment, sier professor ved Psykologisk Institutt ved Universitetet i Oslo, Ole Jacob Madsen.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Jørgen Flor mener også at det er viktig at barn selv får styre hvem de skal dele følelsene sine med.

– Det kan være mange grunner til å ikke dele personlige tanker og følelser. En viktig ferdighet barn skal lære seg, er å velge hvem de deler selv-avsløringer med, og i en slik gruppe høres det ikke ut som man har noe valg, sier Jørgen Flor.

Flere barn med psykiske vansker

I Ungdataundersøkelsen fra 2019 var det en gradvis økning blant jenter i psykiske helseplager, som bekymringer, søvnproblemer eller andre depressive symptomer, siden begynnelsen av 2010-tallet. De siste årenes undersøkelser tyder på en ytterligere økning. Mens målingene fram til 2015 viste en økning på 0,2–0,3 prosentpoeng per år, viser de tre siste årenes undersøkelser en økning på fire prosentpoeng blant jenter på ungdomstrinnet og fem prosentpoeng blant jenter på videregående.

– Istedenfor å insistere på at barn og unge må lære seg å håndtere og mestre livet sitt bedre, så kunne man sett på årsakene og se om det er mulig å endre det som stresser dem. Med livsmestring sier man jo at ungdommene må ta ytterligere ansvar selv, mens jeg ønsker meg voksne som tar ansvar, sier Ole Jacob Madsen.

– Foreldre bør støtte barna i å dele

At elevene blir bedt om ikke å prate om det som kommer frem i Timen Livet, reagerer psykolog Jørgen Flor også på.

– Det å innføre en slags taushetsplikt i slike

grupper styrker jo inntrykket av at dette ligner gruppeterapi, sier Flor.

Han mener samtidig at det er fint for barn å få være åpne om tanker og følelser. Dette er ikke noe foreldre bør motarbeide.

– Foreldre som er bekymret for at barna deler personlige ting, må tenke over hvorfor de er bekymret for dette. Foreldrenes jobb er å hjelpe barn å dele med andre og søke trøst hos andre når de trenger det, ikke holde skjult eller «late som ingenting».

– Forstår du foreldre som reagerer på at barna blir bedt om ikke å holde opplysninger som kommer fram, hemmelig for dem?

– Dette høres ugrent ut. Et slikt hemmelighold utfordrer barnas lojalitet til foreldrene og kan legge et stort press på gruppen og gruppens leder. Dessuten er det en dobbeltkommunikasjon jeg ikke skjønner her: Hvis barna skal være åpne om følelser og til hverandre, hvorfor skal det holdes skjult for de viktigste menneskene i livet deres, foreldrene?

Velger tema med omhu

Ifølge rektor Kiet Minh Dang har det vært noen misforståelser rundt taushetsplikten.

– Lærere som hører noe de må eller bør gå videre med, skal gjøre det. Men da bør også læreren si ifra til eleven det gjelder; at dette må jeg ta opp med noen andre som kan hjelpe oss. At man er sammen om det.

– Noen foreldre har stilt spørsmål ved opplegget. Blant

annet at barn har følt seg presset til å dele. Hva tenker du om det?

– Det er bra at foreldre stiller spørsmål, da får vi mulighet til å informere foresatte på en bedre måte. Det er viktig å understreke at elevene ikke skal presses til å dele. Lærerne skal på en hyggelig og varm måte prøve å avlede de elevene som deler for mye eller deler ting de ikke burde dele. Vi har bedt dem om å avlede ved for eksempel å takke eleven for at han/hun vil dele og foreslå at de kan snakke sammen om det på tomannshånd etterpå.

Ammerud-rektoren er ikke redd for at opplegget skal kunne oppfattes som gruppeterapi.

– Nei, vi velger tema med omhu. Samtaler mellom lærere og grupper med elever foregår hver dag, dette er mer i ordnede former og mer gjennomtenkt. Våre erfaringer er at elevene blir tryggere og mer rausere overfor hverandre når de deler sine opplevelser og følelser, sier Dang.

Heller ikke lærerne mener Timen Livet kan sammenlignes med noen form for gruppeterapi.

– Vi er ikke noen «Peder Kjøs-er» her, sier Kristian og ramser opp temaer som har vært oppe i timen.

– Snitching (sladring, red.anm.), ulikheter, merkeklær og hvordan man oppfører seg på mot yngre, er noe av det vi har pratet om, leser han fra notatene på iPaden.

– Og hva som gjør deg glad, hva som er en god venn og mobbesirkelen, sier Kristina Kroge.

Anders nikker og forklarer:

– Vi tenker på å skape gode relasjoner og et godt klassemiljø.

Lærerne forklarer at de holder seg unna tunge temaer som for eksempel vold, overgrep og omsorgssvikt.

– Vi tar heller ikke opp dypt personlige ting. Det er mer som en klassens time, hvor vi snakker om dagligdagse tema, sier Edvard.

– Psykisk helse har vi jo helsepersonell som tar seg av. Det er ikke vårt felt, sier han.

Ifølge lærerne på Ammerud liker elevene timen. Etter hver økt tar de en kort evaluering hvor elevene sier hva de synes, og gir beskjed om de ønsker å prate med en lærer om temaet, eller har forslag til annet de kan snakke om.

– Dersom kontaktlæreren ikke er på skolen, dropper vi timen. Og når det har skjedd, så spør elevene etter timen. De savner den, sier Kristina.

– Anekdoter er ikke evaluering

Målet med livsmestringsoppleggene er at barn og unge skal takle negative tanker og følelser bedre. Jørgen Flor har lest Timen Livet sine mål og mener tanken bak er god.

– Hvis man lykkes med bare halvparten av alle de gode intensjonene i dette opplegget tenker jeg man har kommet langt på vei. Jeg er sikker på at mange vil oppleve et sterkere samhold i klassen, sier han.

Psykologen mener en større bevissthet overfor

Departementet vil la skolene velge fritt

Kunnskapsdepartementet mener skoler står fritt til å bruke de ressursene og oppleggene de ønsker for å nå kompetansemålene i livsmestring.

Statssekretær Jan Christian Kolstø (V) i Kunnskapsdepartementet mener skolene står fritt til å bruke hvilke opplegg de ønsker.

– Det er viktig at læringsressursene som brukes bygger oppunder målene i læreplanverket. Hvordan målene kan nås, og hvilke ressurser som tas i

bruk, er det skolenes og lærernes profesjonelle og faglige ansvar å vurdere.

Samtidig er Kolstø enig med psykologene i at lærere ikke skal drive terapi.

– Jeg er enig i at lærerne ikke skal drive gruppeterapi, de er ikke terapeuter, men pedagoger og har ansvaret for elevenes opplæring. Alle de tre tverrfaglige temaene tar utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer og kunnskapsgrunnlaget for temaene finnes i mange fag.

Departementet mener informasjonen om tverr-

faget livsmestring er god nok.

– Det er gjort flere grep for å tydeliggjøre innholdet i de tverrfaglige temaene. Temaene beskrives som helhet i overordnet del, og læreplanene for fag har beskrivelser av hvert tema. Målene for hva elevene skal lære innenfor temaene, uttrykkes i kompetansemål i de ulike fagene. Samtidig skal det være et stort handlingsrom for skolene til å innrette de tverrfaglige temaene til lokale forhold og sine elever, sier Kolstø.

— Timen er ikke terapi

– Målet for Timen Livet er trygghet for læring. Det er ikke gruppeterapi, sier Marit Sanner, leder ved Forandringsfabrikken.

Forandringsfabrikken har spurt 5500 elever i alle fylker om hva som er viktigst for læring. Ved å se på hvilke svar som går igjen, har de laget ulike opplegg, blant annet Timen Livet.

– Det må være trygt og varmt for at de skal lære godt. Dette er et hovedsvar fra elever rundt i Norge, sier Marit Sanner.

Hun opplyser at Timen Livet er utprøvd på 23 skoler i fem byer siden 2017 i et skoleutviklings-samarbeid med Forandringsfabrikken.

– Heftet som beskriver opplegget, ligger fritt tilgjengelig på Forandringsfabrikkens nettsider. Det gjør det vanskelig å vite hvor mange som bruker det nå, sier Sanner.

– Timen Livet bygger på kunnskap fra barn og tilbakemeldinger fra fagfolk på skolene som var med å prøve det ut første skoleåret. Det er ikke satt i gang forskning eller følgeforskning.

– Elevene sier at dette er veldig viktig. Det å ta runden i ringen og la alle komme til ordet, gjør at alle føler seg sett og hørt. Klassekameratene forstår hverandre bedre. Det gjør dem tryggere, og derved er det lettere å trives og lære.

Avviser at barn har taushetsplikt

– Fagfolk mener at dette kan minne om gruppeterapi for barn. Hva sier du til det?

– Målet for Timen Livet er trygghet for læring. Det er ikke gruppeterapi. Men når elevene øver seg på å sette ord på egne følelser, blir de bedre kjent. De forstår hverandre bedre, blir trygge på hverandre og legger grunnlag for faglig og sosial utvikling.

– Noen av foreldrene ved Ammerud skole er skeptisk at barn har taushetsplikt om det de hører under Timen Livet. Må det være taushetsplikt?

– Barn har ikke taushetsplikt. Dette handler om at det skal være trygt å dele. Derfor avtales det å ikke dele det enkeltbarn har fortalt, ut av rommet. Hvis barn kjenner på vanskelige følelser etter en time, kan de snakke med den voksne som var i timen. Sammen med den voksne kan de også ta opp om noe skal gjøres videre, sier Marit Sanner.

egne og andres følelser kan forebygge mobbing, og at skolen er en fin plass å lære sosiale ferdigheter. Han mener derfor at det er viktig at oppleggene som brukes, bør kvalitetssikres. Timen Livet er basert på det barn har oppgitt at de ønsker.

– Det er interessant at man lager opplegg basert på hva et utvalg barn har sagt er viktig, men jeg mener vi trenger alle perspektiver i utvikling av gode opplegg, også fagfolk og forskere sine innspill, sier han.

– Jeg kjenner ikke dette opplegget godt nok til å vite om det avsluttes hvis det ikke fungerer, eller fungerer mot sin hensikt, men historien viser oss at ofte fortsetter man å bruke tiltak selv når de ikke fungerer, sier Flor.

Forandringsfabrikken refererer flere steder til at de som bruker opplegget Timen Livet, er «vel-dig fornøyde». Det holder ikke som evaluering, mener Flor.

– Her må vi huske at anekdotiske historier faktisk ikke er tilstrekkelig i en evaluering. Man må evaluere bredt og uavhengig, aller helst i et skikkelig forskningsprosjekt. Det synes jeg barna våre fortjener.

Pappa og FAU-medlem Kjetil Jørve mener det er flott at de nye læreplanene legger opp til at barna skal rustes på flere plan.

– Men i stedet for å forlange at barn skal lære seg å takle stress, må vi heller finne ut hva som skaper stress hos dem, mener han.

FAU er tydelige på at de kommer til å følge med på hvordan opplegget Timen Livet blir gjennomført.

– Vi har en god dialog med skolen og føler at vi blir hørt. Skal en lykkes med dette opplegget, krever det erfarne lærere som har kompetanse til å lede disse timene, sier Meyla Sylvestog Enerly.

«Demokrati er et system som gir folket rett til å velge hvem som skal få skylden.»

Laurence J. Peter (1919–90) kanadisk psykolog

Fagopplæring

Fleire lærekontraktar enn nokon gong

I 2019 vart det inngått 23 000 nye lærekontraktar. Dette er ny rekord, og ein auke på 24 prosent frå 2012, ifølgje ei pressemelding frå Kunnskapsdepartementet.

I løpet av 2018/19 vart det avlagt 29 000 fag- og sveineprøver, 94 prosent av prøvene vart bestått. Frå 2011/12 har talet på beståtte fag- og sveinebrev auka med heile 26 prosent. I overkant av 27.000 oppnådde fagbrev i 2018/19. 17.100 fekk fag- eller sveinebrev som lærling, 9300 fekk fagbrevet som praksiskandidat, medan 870 elevar fekk eit brev etter fullført fagopplæring i skolen. 73 prosent av lærlingane fekk opplæring i privat sektor.

Helse- og oppvekstfag har den største auken, med 1400 fleire nye lærlingar samanlikna med 2012. Samstundes er det ein nedgang i utdanningsprogrammet for design og handverk med 200 færre nye lærlingar.

Helse- og oppvekstfag hadde den største auken i talet på læreplassar i fjor.

ILL. FOTO LEIF ARNE HOLME

Lovforslag

Ny lov om universitet og høyskoler sendt på høring

Fram til 22. mai er det anledning til å uttale seg om regjeringens forslag til ny lov om universiteter og høyskoler, som ble sendt på høring 19. februar. Forslaget innebærer blant annet at utdanningsinstitusjonene selv skal få velge om rektor skal være valgt eller ansatt. Regjeringen foreslår dessuten å fjerne kjønnspoeng, som i dag brukes for å jevne ut fordelingen mellom menn og kvinner på studier som har svært skjev kjønnsfordeling. I forbindelse med eksamener og prøver foreslås det å innføre krav om to sensorer. Utdanningsinstitusjonene skal dessuten selv få bestemme om de vil benytte seg av en ny karakter skala som består av «utmerket, bestått eller ikke bestått».

Universitetet i Bergen.

FOTO HMPINNSVINET / WIKIMEDIA COMMONS

Fagopplæring

Rekordmange lærlinger fullfører

85 prosent av lærlingene oppnår fag- eller svennebrev innen fem år. Det er den høyeste gjennomføringen som er målt, ifølge Kunnskapsdepartementet.

Hvert år lanserer Utdanningsdirektoratet tall som viser hvordan det har gått med et lærlingkull i løpet av en femårsperiode. Etter to år har omtrent halvparten av lærlingene fullført opplæringen. Ser man på gjennomføringstallene i et femårs-perspektiv, var det 84,3 prosent av 2012-kullet som fullførte. For 2014-kullet har denne andelen steget til 85,4 prosent, noe som er den høyeste andelen målt.

Det er forskjeller mellom fylkene i gjennomføring av læretiden. Fem år etter påbegynt læretid har 91 prosent av lærlingene i Sogn og Fjordane oppnådd fag- eller svennebrev, mens dette gjelder 79 prosent av lærlingene som startet i Finnmark.

ARKIVFOTO OLE MARTIN VOLD

Barnehager

Viktig rolle i flerkulturelle samfunn

Barnehagene fungerer som bindeledd mellom samfunnet og familiene, viser et europeisk forskningssamarbeid.

Et av funnene er at barna selv er en drivkraft for positiv endring: Barna ønsker å være inkluderende, og er ikke så opptatt av om andre barn kommer fra en annen kultur og har en annen etnisk bakgrunn.

– Forskingen vår viser at barnehagen kan hjelpe med flere av utfordringene som oppstår i flerkulturelle samfunn, uttaler professor Thomas Moser på Universitetet i Sørøst-Norges hjemmesider.

Han har sittet i ledergruppen for ISOTIS-prosjektet, et stort europeisk samarbeidsprosjekt som vil dempe ulikheter og styrke inkludering.

Latvia

Nasjonalforsamlinga Saeima er i ferd med å vedta ei lov som skal sikre tilbod om latvisk språk i alle barnehagar. Det har skapt uro i den russiskspråklege minoriteten, som utgjer meir enn ein tredel av folket.

FOTO ERNESTS DINKA, SAEIMAS KANCELEJA

Festar grepet om nasjonal- språket i barnehagane

Alle barnehagar i Latvia skal ha avdelingar der det vert snakka og gjeve opplæring på latvisk, ifølgje ei lovendring som er på gang.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

13. februar gjorde nasjonalforsamlinga Saeima det andre av tre vedtak som skal til for å få gjennom endringa i lova om utdanning, med 60 mot 19 røyster. Parlamentsmedlem Igor Pimenov frå opposisjonspartiet Harmoni meiner framlegget bryt med Europarådet sin konvensjon om vern av nasjonale minoritetar, ifølgje det statlege kringkastingselskapet LSM.

I mindre barnehagar er det kanskje ikkje plass for ei ny latvisk-språkleg gruppe. Ein liten russisk barnehage må da anten stengje eller gå over til latvisk språk, åtvarar Jelisaveta Krivtsova, leiar for organisasjonen for ikkje-statsborgarar, der dei fleste er russisk-språklege.

Latvisk er det einaste offisielle språket i Latvia. Men 37 prosent av innbyggjarane snakkar russisk heime, ifølgje offisielle tal frå 2011. I somme

kommunar aust i landet har over 80 prosent russisk som heimespråk.

Raivis Dzintars er leiar for det konservative regjeringspartiet Nasjonal allianse, som har fremja framlegget om lovendringa. Han argumenterer med at det er foreldre i dag som berre får tilbod om plass for barna sine i barnehagar der russisk er det einaste språket. Alternativet er å måtte køyre langt eller betale for plass i privat barnehage, skriv LSM.

Den siste avrøystinga i Saeima er venta tildelast i siste del av mars, opplyser pressetjenesta i nasjonalforsamlinga til Utdanning.

Tilhøvet mellom nasjonalspråket latvisk og minoritetsspråket russisk har vore eit politisk stridsspørsmål etter at Latvia på nytt vart sjølvstendig i 1991, etter 51 år som sovjetrepublikk. Etter nylige lovendringar må skular for nasjonale minoritetar halde undervisninga på latvisk i dei fleste fag. I 2018 vart det dessutan vedteke ei lov om at all undervisning også ved private høgskular skal gå føre seg anten på latvisk eller eit av dei andre offisielle språka i EU.

Spania

Santiago Abascal har leia partiet Vox sidan 2014.

FOTO CONTANDO ESTRELLAS, WIKIMEDIA COMMONS

Vil la foreldre nekte at barna lærer om homofobi

Spanias høgrepopulistiske parti Vox vil gjere det lovleg for foreldre å nekte barna å bli med på aktivitetar der dei lærer om homofobi, skriv den norskspråklege publikasjonen [Spaniaposten.no](https://spaniaposten.no) 15. februar 2020.

Det høgrekstre partiet vil også la foreldra hindre at barna deltar på aktivitetar som inkluderer undervisning om sex og om til dømes rettar for lesbiske, homofile, bifile og transpersonar.

Vox vart grunnlagt i 2013 og har markert seg med støtte til Spanias mangeårige diktator Francisco Franco. Partiet har 52 av dei 350 representantane i nasjonalforsamlinga sitt andrekammer og har dessutan tre representantar i Europaparlamentet.

Storbritannia

Pengeknipe fører til 70 timars arbeidsveker

Over åtte av ti skular har kutta talet på tilsette på grunn av økonomiske nedskjeringar dei to siste åra. Det går fram av ein rapport som inspeksjonsorganet Ofsted har laga, skriv den britiske nettavisa iNews. – Lærarar og leiarar jobbar 60-70 timar i veka for å få kabalen til å gå opp. Vi ser at mange gode folk forlèt profesjonen, seier ein av skuleleiarane som har vore med i undersøkinga.

Rapporten var basert på ei spørjeundersøking med 201 rektorar, telefonintervju med 18 skuleleiarar og besøk på 16 skular.

Ein talsperson for Utdanningsdepartementet seier til avisa at undersøkinga er basert på eit veldig lite og ikkje-representativt utval av skular og syner til at regjeringa har sørgja for den største satsinga på skulen på ti år.

Fekk ikkje lese om skuldingar mot seg sjølv

Lærer Jens Vik måtte klage, purre og vente i eitt og eit halvt år før han fekk innsyn i saka som konkluderte med at han hadde krenkt ein elev.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

– Ved å setje grenser for ein elev risikerer læraren å bli skulda for mobbing, meiner Jens Vik (til venstre). Her saman med rektor Paul Ivar Pedersen.

Tankane frå månader med venting har Vik samla i ein konklusjon:

– Eg kan ikkje lenger råde unge menneske til å bli lærarar. Å råde dei til å gå inn i eit yrke der dei ikkje har same rettsvernet som elles i samfunnet vil vere uansvarleg, seier han.

28. juni 2018 gav Fylkesmannen i Møre og Romsdal eit foreldrepar rett i at Stranda kommune hadde handsama ein elev dårleg. Foreldra melde sak etter opplæringslova kapittel 9a. Barnet deira hadde ein vanskeleg relasjon til Jens Vik og opplevde framferda hans som krenkjande. På grunn av Vik var eleven sin rett til eit trygt og godt skolemiljø ikkje oppfylt, meinte dei.

Udir: – Feil å nekte innsyn

Fylkesmannen gav foreldra rett i at Stranda ungdomsskule ikkje har følgd opp korkje dokumentasjonsplikta eller aktivitetsplikta for å sikre at eleven har eit godt skolemiljø. Konklusjonen kom utan at Fylkesmannen hadde høyrte Vik si framstilling av saka.

Først 25. november 2019 fekk Vik lese saka om seg sjølv. Det fekk han av di han klaga på Fylkesmannen si avgjerd om å nekte han innsyn i saka.

Men konklusjonen til Fylkesmannen om at Vik ikkje hadde partsrett, var feil. Det stadfesta Utdanningsdirektoratet 18. juni 2019.

Sivilombodsmannen skreiv i juni 2018, i tilknytning til ei anna sak, at om foreldre opplever samarbeidet med læraren som vanskeleg, har ikkje

ILL. ÅSHILD IRGENS

● Opplæringslova kapittel 9A

Opplæringslova kapittel 9A gir skulane plikt til snarast å undersøke saka ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø.

Fylkesmennene ferdigbehandla 789 9A-saker første halvår i fjor. 448 av sakene fekk konklusjonen at aktivitetsplikta til skolen var brote.

I ei rundspørjing frå Utdanningsforbundet seier 57 prosent av dei tillitsvalde på arbeidsplassane at lærarane si rettstryggleik er svekka etter innføringa av kapittel 9a i Opplæringslova. 91 prosent av rektorane har handsama saker etter 9A sidan innføringa hausten 2017.

læraren automatisk innsyn i klagesaka. Men om læraren er sterkt berørt av saka, har læraren likevel rett til innsyn og til å bli høyrte. Ut ifrå dette vurderte Utdanningsdirektoratet at Vik hadde rett til innsyn.

Tre månader etter denne avgjerda purra Vik på innsynet. Drygt to månader etter purringa fekk Vik innsyn i saka. Det tyder at fem månader etter at Vik var innvilga innsyn, fekk han lese saka om seg sjølv.

Engasjement

Jens Vik er i Oslo på studietur med rektor Paul Ivar Pedersen og Stranda ungdomsskule. Dei går under ei låg vintersol i idylliske omgivelser langs Akerselva. Engasjementet deira i saka til Jens Vik er ikkje dempa av at Utdanningsdirektoratet har gitt Vik rett til innsyn.

– Det er vel egentleg litt komisk, seier rektor Paul Ivar Pedersen.

– Fylkesmannen meiner at skolen burde høyrte eleven meir, også etter at tiltak vart sett i verk, og at skolen difor ikkje har handsama saka godt nok. I det ligg at Fylkesmannen meiner skolen ikkje har hatt godt nok grunnlag for å ta den avgjerda som er tatt. Men så får Fylkesmannen i neste omgang sitt vedtak annullert fordi Fylkesmannen ikkje har høyrte læraren og skolen godt nok, seier han.

Det held ikkje for dei to at Utdanningsdirektoratet seier Vik si sak bryt med hovudregelen om at lærarar ikkje skal vere part i saka. Dei meiner

skole og lærar må ha partsrett i alle saker etter 9A.

De får støtte av Utdanningsforbundet i Møre og Romsdal.

Vi er sjølvstøtte er samde i at om ein tilsett verkeleg har krenka ein elev, så skal det få konsekvensar. Men vi er redde for at det vert både «tiltale og dom» utan at vedkomande er gitt rett til å forsvare seg sjølv. Det er ikkje ein rettsstat verdig. Å verte skulda for å ha krenka ein elev, er i seg sjølv ei stor belastning. Endå større vert belastninga når ein får vedtak frå fylkesmannen som slår fast at ein er «ein krenkar», utan at ein er gitt høve til å kunne imøtegå dei påstandane som er framsette, skriv fylkeleiar Gerd Botn Brattli i eit debattinnlegg i Utdanning. (Sjå side 46)

– Ei av oppgåvene til ein lærar er å setje grenser og korrigerare oppførsel. I dag kan vi ikkje gjere det utan å risikere å bli skulda for trakassering i ein prosess der vi ikkje har tilsvarsrett, seier Vik.

«Eg kan ikkje lenger råde unge menneske til å bli lærarar.»

Jens Vik, lærar

Burde ha bede om orsaking

I sakspapira frå rektor til fylkesmann står det at Pedersen meiner Vik ikkje har krenka eleven. Men ved to høve meiner rektor at Vik har takla konfliktar med eleven på uprofesjonelt vis. Vik er einig med rektor i eitt av tilfella.

– Hadde, etter di meining, rett nivå for å løse konflikten dette skapte vore at du sa unnskyld til eleven?

– Ja, seier Jens Vik.

– Den som gjer ein feil, skal seie unnskyld. Det gjeld for alle, også for ein lærar overfor ein elev. Å ikkje løyse ei sak profesjonelt er å gjere ein feil, men det er den type feil som må skje iblant. Og det er ikkje mobbing, seier han.

Kven skal trumfe?

I si utgreiing av saka har rektor snakka både med Vik og med familien.

– Er ikkje kapittel 9A eit resultat av ei stor semje om at skolemiljøet til elevane trong betre vern?

– Jo, og vi deler den ambisjonen, seier Pedersen.

– Problemet er å handheve både det 9A seier om eleven si oppleving av skolemiljøet, samstundes med at vi skal etterleve arbeidsmiljølova sine krav om eit helsefremjande arbeidsliv for dei tilsette i skolen. Kva for ei lov skal trumfe den andre, seier han.

– Det hadde vore enklare om Opplæringslova hadde brukt same definisjon på mobbing som Arbeidstilsynet, understrekar Pedersen.

– Arbeidstilsynet kallar det mobbing når ein >

person gjentatte gonger og over lengre tid blir utsett for negativ handsaming. Opplæringslova tar utgangspunkt i om eleven opplever seg mobba, seier han.

Trygt med rektor i klassen

Etter klaga frå familien var rektor til stades i svært mange av timane Vik hadde med denne eleven.

– Var det ubehageleg?

– Det var framfor alt trygt. Hadde ikkje Paul Ivar engasjert seg så sterkt, hadde denne saka vore enda vanskelegare, seier Jens Vik.

– Det er lett å sjå at denne saka har gått svært lenge. Men fylkesmennene seier at 9A-sakene tar enormt mykje tid. Har de ikkje forståing for at det kan vere naudsynt med strenge tidsprioriteringar?

– Nei! seier Paul Ivar Pedersen.

– For oss i skolen tar òg desse sakene svært mykje tid. Vi jobbar kveldar og netter for å lage skikkelege rapportar og halde tidsfristane. At andre òg har mykje å gjere, det er ikkje vår sak, seier han.

Alvorlege feil

Etter at Jens Vik fekk innsyn i saka og leste ho, sende han gjennom advokat frå Utdanningsforbundet brev til Fylkesmannen.

I brevet skriv han at han er ueinig i Fylkesmannens vedtak, og påpeikar at versjonen hans ikkje kjem frami vedtaket.

Jens Vik påstår at det er gjort alvorlege saksbehandlingsfeil i denne saka som har hatt innverknad på innhaldet av vedtaket og meiner at vedtaket derfor er ugyldig.

Dette brevet har han ikkje fått svar på.

– Vi jobber dag og natt når vi får en 9A-sak, seier rektor Paul Ivar Pedersen (til høyre).

Lovverket kan skape dilemma

Fylkesmannen handhevar opplæringslova, men ikkje arbeidsmiljølova. Det kan skape dilemma som i saka til Jens Vik, vedgår Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Maren Ørjasæter Aaland, direktør for oppvekst- og utdanningsavdelinga hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal, understrekar at Fylkesmannen ikkje vil kommentere saker som er under arbeid. Ho vil difor ikkje svare på kvifor Jens Vik ikkje fekk innsyn i saka heilt frå starten.

Men Aaland meiner at to ulike regelverk for arbeidsmiljøet for elevar og lærarar kan skape dilemma. Opplæringslova med kapittel 9A skal sikre elevane eit godt skolemiljø. Det er saker etter denne lova Fylkesmannen skal behandle. Lærarane er i utgangspunktet ikkje omfatta av opplæringslova. Arbeidsmiljølova sikrar arbeidsmiljøet for lærarane, men Fylkesmannen behandlar ikkje saker etter denne lova.

– Vi behandlar saker etter opplæringslova, ikkje etter arbeidsmiljølova, understrekar Maren Ørjasæter Aaland.

Kunnskapsdepartementet har fått ein rapport om praktiseringa av 9A frå firmaet Deloitte.

– I denne rapporten står det at praktiseringa er svært ulik hos dei fylkesmannsembeta. Kan det vere av di det er uklart kva som er rett praktisering, og er i så fall innsynsrett for lærarar noe av det om er uklart?

– Praxis har utvikla seg etter at det nye kapittel

9A trådde i kraft hausten 2017. Lovtolkingar frå Sivilombodsmannen, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet kan føre til endring av praksis. Slik kan praksis bli endra fortløpande, i tråd med gjeldande rett.

Lang tid

– Kvifor tok det så lang tid frå Utdanningsdirektoratet gav Jens Vik innsyn til han fekk det?

– Det har dessverre med vår saksbehandlingskapasitet å gjere.

– Jens Vik har nå sendt eit brev til dykk der han kritiserer vedtaket i saka frå foreldre ved Stranda ungdomsskule. Reint prinsipielt: Kva kan ei slik klage føre til? Må de handsame saka på nytt og vurdere ny konklusjon?

– Ja, når vi får ein klage, må vi vurdere vedtaket vårt på nytt. Anten så endrar vi vedtaket, eller vi held fast ved det opphavlege. Om vi kjem til at vi ikkje endrar vedtaket, blir vedtaket sendt til Udir som er klageinstans. Skulle Udir oppheve vårt vedtak, må vi behandle saka på nytt. Det følgjer av forvaltningslova. Det kan òg skje at Udir som klageinstans fattar eit endeleg vedtak og då kjem saka ikkje tilbake til oss for ny behandling.

Maren Ørjasæter Aaland understrekar at det då det nye kapittelet trådde i kraft hausten 2017, var det slik at læraren berre kunne få partsrettar i ei sak dersom Fylkesmannen gav pålegg om inngripande tiltak overfor læraren.

– I praksis vart det ikkje gitt slike pålegg frå oss. Difor vart ikkje lærar part i saker hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal dei to første åra, seier Maren Ørjasæter Aaland.

Oslo

Osloskolen

Hvordan Oslo vil se ut i fremtiden, bestemmes ikke bare av arkitekter og politikere.

Nå søker vi 500 nye lærere til Oslos viktigste byutvikling.

Som lærer i Osloskolen får du en unik mulighet til å forme elevenes fremtid, og du får utvikle deg faglig gjennom hele karrieren. Se ledige stillinger på jobb.osloskolen.no.

Økt bemanning, men mer

FOTO: PRIVAT

«Barnehagene får generelt for lite ressurser til å ha god nok bemanning. Da må vi foreldre si ifra, slik at de som sitter på toppen, skjønner at vi ikke er fornøyde.»

Janne Bergstå, forelder

ARKIVFOTO: BO MATTHESEN

«Kampanjer som har gitt foreldre mer informasjon om hvordan bemanningsforholdene faktisk er i barnehagene, har hatt noe for seg.»

Palma Kleppe, tidligere barnehagestyrer

Barnehageforeldre var mer fornøyde da bemanningen var dårligere. Opprør blant foreldre og barnehageansatte har fått konsekvenser i foreldreundersøkelsen.

TEKST OG FOTO Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

– Dette er så gøy!

Jorid (4) balanserer over fargerike, myke lekeputer i Svarstad barnehage i Larvik kommune mens mamma Janne Bergstå følger med. Barnehagestyrer Anne Tjentland Sjulstad titter inn i en leketunnel etter to andre fireåringer som kryper gjennom.

Stemningen er god mellom styrer og forelder. Det til tross for at Bergstå, i år som i fjor, har jobbet for at barnehagen skal skåre dårligst mulig på ett av spørsmålene i foreldreundersøkelsen.

– Vi ligger på bunn i kommunen. Og det gjorde vi i fjor også. Det var da dette foreldreopprøret begynte å vise seg, sier styrer Sjulstad.

I undersøkelsen spør man foreldrene om de er tilfredse med bemanningstettheten i sin barnehage. Foreldrene svarer med en skår fra 1 til 5, hvor 5 er best skår.

– Vi skåret 1,7 på det spørsmålet, altså svært dårlig, sier Sjulstad.

Snittet på landsbasis er 3,9.

– Det er høyt, sier Sjulstad.

– Altfor høyt, følger Bergstå opp.

Hvorfor foreldrerepresentanten jubler for den dårlige skåren i barnehagen til sitt eget barn, skal vi komme tilbake til.

Bedre bemanning – mer misnøye

De siste årene har regjeringen innført nye bemanningsnormer i barnehagene. Det har ført til at det i snitt er færre barn per ansatt i norske barnehager i 2019 sammenlignet med 2017. Bemanningen har altså blitt noe bedre.

Men i samme periode viser den store foreldreundersøkelsen at foreldrene er blitt mer misnøye med bemanningstettheten. Fra 2017 til 2019 økte andelen foreldre som ikke er tilfredse med bemanningstettheten fra 14 til 19 prosent.

Skal man ta funnene i undersøkelsen bokstavelig, tilsier det at dårligere bemanning gir mer fornøyde foreldre.

Hva har skjedd?

– Uvitende foreldre

– Dette viser at kampanjer som har gitt foreldre mer informasjon om hvordan bemanningsforholdene faktisk er i barnehagene, har hatt noe for seg. Det er supert, sier Palma Kleppe.

Hun var tidligere styrer i en foreldredrevet barnehage. Nå er hun utreder i tankesmien Manifest. Hun var en av initiativtakerne bak barnehageopprøret som har belyst det de mener er uforsvarlig lav bemanning i mange barnehager.

Palma Kleppe mener det paradoksale funnet fra undersøkelsen viser hvor uvitende foreldre har vært når de har svart på spørsmålet om bemanning. Hun ser på det som en seier at foreldrene nå vet mer.

misfornøyde foreldre

● Dette svarer foreldrene om bemanning

Over 125.000 foreldre fra barnehager i hele landet har svart på foreldreundersøkelsen 2019 i regi av Utdanningsdirektoratet.

Foreldrene svarer på en rekke spørsmål med en skår fra 1 til 5, hvor 5 er å være svært fornøyd eller helt enig, mens 1 er å være svært misfornøyd eller helt uenig.

Ett av spørsmålene er: Jeg opplever at bemanningstetthet – antallet barn per voksen – i barnehagen er tilfredsstillende. Her er snittskåren 3,9. Det er det eneste spørsmålet i undersøkelsen hvor snittskåren faller under 4.

I snitt er altså foreldrene ganske fornøyde. Men nesten én av fem foreldre er uenige i at bemanningstettheten er tilfredsstillende.

Styrer Anne Tjentland Sjulstad i Svarstad barnehage i Larvik er glad for å ha foreldre som engasjerer seg i bemanningsdebatten. Fra v. Jorid, forelder Janne Bergstå, Anne Tjentland Sjulstad og Siri.

– Bemanningsøkningen har vært så liten, og informasjonsflyten om den faktiske situasjonen så stor, at det forklarer den økte misnøyen. Men dette er jo ikke en seier for barna eller bemanningssituasjonen i norske barnehager, sier Kleppe.

– Stemningsskifte

Også i Utdanningsdirektoratet, som gjennomfører undersøkelsen, tror de at dette kan ha å gjøre med et stemningsskifte blant foreldrene. Bemanning har blitt et hetere tema i barnehagedebatten.

– Vi kan ikke vite sikkert hva nedgangen i tilfredshet skyldes, men vi tror at oppmerksomheten om bemanningsnorm, og for eksempel diskusjonen om at bemanningsnormen ikke gjelder i hele åpningstiden, kan spille en rolle, skriver Ida Erstad, fungerende avdelingsdirektør i avdeling for kunnskap og analyse, i en e-post.

Foreldrene kan bli påvirket av mediasaker om barnehageopprør og dårlig bemanning. Så selv om

bemanningen blir bedre, svarer foreldrene som om den er blitt dårligere.

– De på toppen må forstå

Barnehageopprøret har kjørt på med engasjerte Facebook-grupper, debattinnlegg i avisene, nyhetsdekning og deltakelse på stortingshøringer. Ikke minst frontet de kampanjen #uforsvarlig, hvor barnehageansatte fortalte om episoder med ufor-svarlig lav bemanning. Hundrevis av historier ble publisert.

Dette opprøret blant de ansatte engasjerte også en annen gruppe etter hvert, nemlig foreldrene. Foreldreopprøret ble født, og en av initiativtakerne var Janne Bergstå. Siden Foreldreopprøret startet opp i 2018, har hun kjempet for mer oppmerksomhet om det hun mener er for dårlig bemanning i barnehagene.

Foreldreundersøkelsen blir brukt som et argument for at bemanningen er tilfredsstillende fordi

foreldrene er fornøyde. Derfor har opprørerne oppfordret foreldre til å tørre å skåre barnehagene sine dårligere på spørsmålet om bemanningstetthet.

Bergstå har snakket mye med foreldrene i Svarstad barnehage om hvorfor de ikke bør svare at de er fornøyde med bemanningen.

– Hadde ikke jeg mast så mye om dette, hadde ikke barnehagen fått bunnskår. De ansatte her er helt fantastiske, så dette handler ikke om dem. Det handler om at barnehagene generelt får for lite ressurser til å ha god nok bemanning. Da må vi foreldre si ifra, slik at de som sitter på toppen skjønner at vi ikke er fornøyde, sier hun.

Styrer Anne Tjentland Sjulstad nikker, for hun er glad for å ha foreldre som engasjerer seg i bemanningsdebatten. Hun mener hovedproblemet er at bemanningsnormen ikke gjelder hele dagen.

Barnehagen er åpen ti timer daglig. Det betyr at det på starten og slutten av dagen er færre folk på jobb, selv om det kanskje er fullt med barn. Sjulstad

Forelder Janne Bergstå mener det nå er på tide å gjennomføre en undersøkelse også blant de ansatte i barnehagene. Hun viser til at de ansatte er fagpersonene man bør lytte mest til. Fra v.: Oda, Janne Bergstå, Jorid og Anne Tjentland Sjulstad.

«Foreldre har ikke visst hvordan den reelle bemanningssituasjonen faktisk har vært.»

Royne Berget,
barnehagestyrer

sier det ikke er nok armer og fang til å følge opp alt like godt som de gjerne skulle ha gjort.

– Vi har heldigvis ansatte som er flinke til å se hva som er viktig å prioritere, nemlig å se og ta vare på barna. Men når det er lite folk på jobb, går det på bekostning av andre ting som også burde vært gjort, sier hun.

Ga mer informasjon – resultatet stupte

Barnehagestyrer i Smedhusåsen barnehage i Moss kommune, Royne Berget, har tidligere fortalt om sine egne opplevelser med foreldreundersøkelsen. Han er nå vara til sentralstyret i Utdanningsforbundet.

Berget bestemte seg i 2017 for å være mer åpen overfor foreldrene om hvordan bemanningssituasjonen faktisk var. Resultatet ble at barnehagen fikk historisk dårlig skår på spørsmålet om bemanning i foreldreundersøkelsen samme år.

Året før var skåren 4,4, noe som var over landsnittet. Etter at han valgte å gi bedre informasjon til foreldrene, stupte resultatet til en blank treer.

Han mener det viser hvor lett det er å påvirke foreldreundersøkelsen gjennom informasjonen man gir foreldrene. Derfor er han heller ikke overrasket over den noe paradoksale utviklingen man nå ser.

– Jeg er helt sikker på at dette handler om at foreldre generelt er blitt mer opplyste fordi bemanningsproblematikken tydelig er løftet opp de siste par-tre årene. De fleste steder har dette vært et ikke-tema. Derfor har ikke foreldre visst hvordan den reelle bemanningssituasjonen faktisk har vært, sier Berget.

I Svarstad barnehage er det utsikt til et snøfylt

uteområde fra styrer Anne Tjentland Sjulstads kontor. Etter at resultatene på foreldreundersøkelsen stupte, har hun opplevd oppslag i lokalavisen hvor de fremstår som barnehagen med minst fornøyde foreldre.

– Og det er litt uheldig. Der står det jo ingenting om hvorfor vi skårer så lavt, sier Sjulstad.

Hun er allikevel ikke så redd for sviktende søkertall eller dårlig rykte. Forelder Janne Bergstå forteller at Svarstad barnehage har et veldig godt rykte i lokalmiljøet, noe hun ikke tror disse resultatene kommer til å endre på.

– Da jeg møtte Janne etter at resultatene kom, var hun strålende fornøyd og ga meg en «high five», sier Sjulstad og ler.

– Jeg er superstolt av resultatene i denne barnehagen, for her tør foreldrene å si fra. Det gir et tydelig signal til politikerne våre om at bemanningen ikke er bra nok, sier Bergstå.

Samtidig mener hun det nå er på tide å gjennomføre en undersøkelse også blant de ansatte. Hun viser til at foreldrene tross alt vet lite om barnehagehverdagen utover henting og levering, og at det er de ansatte som er fagpersonene man bør lytte mest til.

– Nå legger man veldig vekt på foreldrenes tilbakemelding, mens man fullstendig overser hva de ansatte mener. Det er påfallende, sier Bergstå.

Sjulstad håper den økte oppmerksomheten om bemanning i barnehagene kan føre til politisk handling.

– Vi er ikke avhengige av masse nye leker i barnehagen. Det kan vi klare oss fint uten. Men vi er helt avhengige av å ha nok gode folk, sier hun.

Matematikk 1–7

Multi

NY UTGAVE TIL
FAGFORNYELSE

Multi er et komplett læreverk med både digitale og trykte læremidler som spiller på lag og utfyller hverandre. Velger du Multi, får du faglig trygghet, jevn progresjon i tråd med læreplanen og gode muligheter for vurdering og differensiering.

Skolestudio

Fra skolestart 2020 blir Multi en del av **Skolestudio**, Gyldendals nye digitale læringsmiljø. Her finner du blant annet Multi Elevbok i en interaktiv versjon sammen med andre nye læringsressurser.

MULTI SMART ØVING er et digitalt læremiddel som brukes til å øve på faktakunnskaper, ferdigheter og grunnleggende begrepsforståelse. Det er adaptivt, og tilpasser seg hver enkelt elevs behov.

MULTI SMART VURDERING er et vurderingsverktøy for 1.–7. trinn. Det består av en prøvemodul for elevene og en oppfølgingsmodul for læreren.

Vil du vite mer om Multi? Les om læreverket, bla i bøkene eller bestill prøvetilgang på gyldendal.no/multi

God morgen

- Se, der borte kommer Selma. Gleder du deg til å møte Selma? spør hundeterapeut Mona Herjuaune.
- Voff! svarer skolehunden Saga (10).
- Hver dag har Selma (15) firbeint følge til skolen.

Myk start

Morgenfølge med Saga var noe Selma begynte med etter vinterferien i år.

- Jeg liker Saga veldig godt. Når jeg blir voksen, vil jeg ha enten hund, katt eller rotte, sier hun.

Eksklusivt >

- Når Saga møter opp spesifikt for å hente meg, da ville det jo være litt dritt å ikke komme, da, sier Selma. Selv har hun en katt.
- Han er ganske gammel og ikke så leken. Og redd for hunder!

Logre

timer

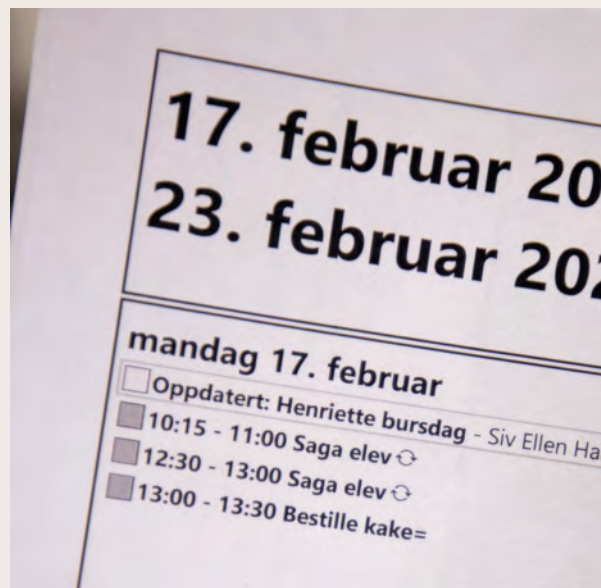
Skolevegring, sosial angst, leseproblemer. Diagnoser fra a til å. Eller bare kosing og lek. De to firbeinte ansatte ved Haugjordet ungdomsskole i Nordre Follo stiller opp uansett.

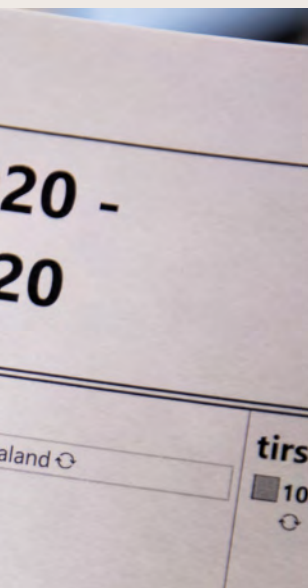
TEKST Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no **FOTO** Erik M. Sundt

< Nybegynnere

Tingeling og rektor Linda Gangnes Buer begynte begge i jobbene sine på nyåret. – Når det låser seg for elevene, er skolehundene nøkkelen, sier rektor. Tingeling har for tiden også en rolle i innspillingen av TV-serien «Fjols til fjells». Det har ført til noen uvaner, for i scenene skal hun sitte på bord.

< Timeplan

Skolehundene har faste oppdrag, men de og Mona rykker også ut ved spontane elevbehov. Begge skolehundene er også godkjente etter-søkningshunder i Norske redningshunder. Der har de oppdrag omtrent én gang per uke.

< Ukentlig

I ett år har Ulrik (14) truffet hundene i fjerde skoletime hver onsdag. Rutinert plukker han med seg godbiter til hundene og småprater med Tingeling. Hun venter på å slippe ut fra buret der hundene tar seg «friminutt» i ny og ne.

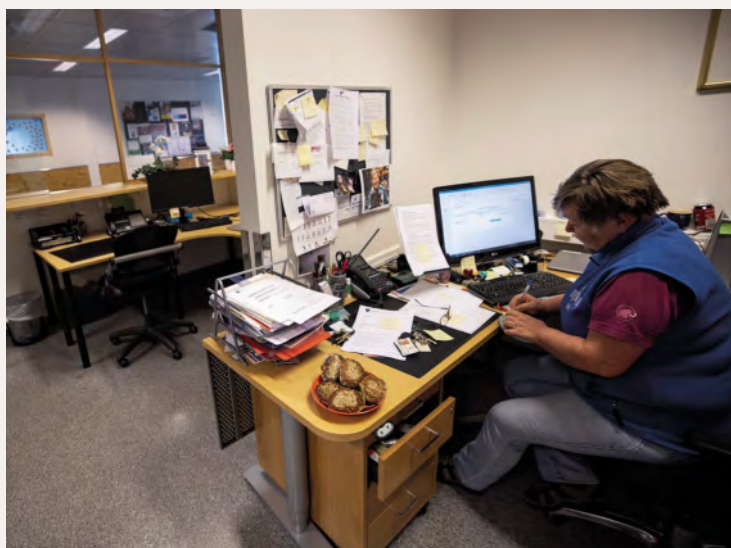
< Personligheter

- Tingeling er mest opptatt av ball, sier Ulrik (t.h.)
- Tingeling er Roter'n, Saga er Rydder'n, forklarer Henrik (13) og tar et fast tak i Sagas halsbånd.

Øyeblikket før >

Når Ulrik setter hundelekene ned, bruker hundene snute og poter for å få fram godbitene guttene har gjemt. Henrik (t.h.) treffer skolehundene to ganger i uka.

< Ildsjel

Hundeeieren Mona Herjuane er konsulent i administrasjonen ved Haugjordet, men også utdannet dyreassistert terapeut. På pulten hennes havner gjerne kantinerester som blir godbiter til hundene.

Godbit >

Elevene belønner hundene for triks og moro.

< Uforbeholden tillit

Begge skolehundene utveksler gjerne mengder med kos med elevene. Her får Tingeling en raus dose fra Henrik og Ulrik. – Jeg trenger bare å se på hundene, så blir jeg glad, sier Henrik.

Haugjordet ungdomsskole, Nordre Follo

2 skolehunder
530 tenåringer
63 voksne

Skolehund-ordning fyller ti år i år

I løpet av de ti årene har rottweileren Saga, og nå også Tingeling, hjulpet minst 15–20 elever ved Haugjordet ungdomsskole i året, anslår hundeeier og -terapeut Mona Herjuaune.

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no FOTO Erik M. Sundt

Mona Herjuaune, som er dyreassistert terapeut i tillegg til å være konsulent ved skolen, forteller om begynnelsen.

– I og med at jeg er dyreassistert terapeut, foreslo jeg for ledelsen å bruke hund på skolen. Jeg fikk fullt gehør, og vi begynte med en utagerende elev med Aspberger.

Etter første hundetur tok rådgiver og rektor imot dem med tårer i øynene, ifølge Mona.

– Det var første gang de hadde sett eleven smile de to årene han hadde gått her, sier hun.

Initiativet ligger hos skolens rådgivere. Ulike elever kobles til Mona og én av hundene.

– Det har vært og er elever med sosial angst, generell angst, selvskading, skolevegning, leseproblemer, elever med utagerende adferd, ulike diagnoser som gjør at de ikke fungerer over tid i klassen. Litt tid med en hund kan være alt som trengs for at en elev roer seg og kan fortsette dagen, sier Mona Herjuaune. Sju-ti timer i uka jobber hun med skolehundene.

Om det blir Saga (10) eller Tingeling (3), avhenger av elevens gemytt.

– Vi finner en «oppskrift» for hver enkelt elev, sier rådgiver Eva Parelius.

– Hva gjør dere hvis elever er allergiske mot hund?

– Vi har vært forskånet mot kraftig hundelergi. Et par elever har vært allergiske, men ikke verre enn at de kan sitte bakerst i klassen når vi er der. Vi mopper også for å fjerne hundehår.

– Avgjørende at hundene er godkjent

– Har dere hatt problemer med skolehundene?

– Nei, ikke her. Men hvis en hund ikke er testet for formålet og plutselig opplever noe den ikke takler, kan det skje uhell. Da kan det bli forbudt, sier Mona Herjuaune.

– Har dere møtt negative reaksjoner hos foresatte?

– Ett foreldrepar skjønte ikke poenget og ville

ikke la barnet sitt delta i ordningen. For øvrig har vi bare fått positive tilbakemeldinger.

– *I islam regnes hunden som et urent dyr. Har dere møtt motstand mot hundene blant muslimske elever?*

– Nei, det har vi ikke. Vi hadde en innføringsklasse til for ett år siden, med elever med ulik bakgrunn. Da tok vi skolehund inn i timen noen ganger, for å informere om hund, svarer Mona.

– **Kjærlighet uten motkrav**

Under informasjonsrunder i barneskolene og på foreldremøter til nye 8. trinnelever og deres foreldre blir det informert om skolehundene.

– Energien fra hundene åpner opp når noe er vanskelig hos elevene. Og hundene viser kjærlighet uten motkrav, sier rådgiver Eva Parelius, og fortsetter: – Mona er også en ikke-faglig person, som ikke stiller krav, slik lærere gjerne gjør.

– *Hvor mange elever benytter seg av skolehund dette skoleåret?*

– Vi er vel inne på den sjette, sier Mona og utdyper: – Noen benytter seg av dette én eller to ganger, andre bruker det alle tre årene. Også de som er redd hunder kan få hjelp.

Spesialpedagogikk og hundeinteresse

– Vi hadde aldri fått til dette uten Mona og hundene hennes. Å lønne en dyreassistert terapeut og å kjøpe spesialtrene og testede hunder ville vært for dyrt, sier rektor Linda Gangnes Buer.

Det kan høres vrient ut for andre skoler å få til et skolehund-tilbud. Men Mona har råd: – En lærer med spesialpedagogisk kompetanse og interesse for hunder vil være et godt utgangspunkt, sier hun.

– Vi var ellers spent på om det ble sett som kleint å være med skolehund. Men tvert imot, sier Mona Herjuaune.

– Å mestre en rottweiler gir status, sier rådgiver Eva Parelius.

Mona Herjuaune, hundeterapeut.

Eva Parelius, rådgiver.

Linda Gangnes Buer, rektor.

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Geir Martinussen, tidligere lærerutdanner ved Oslo Met

Klassen som fellesskap

Klassen som fellesskap

Av Simon Michelet
Utgitt på Cappelen
Damm Akademisk,
2020, bind 1 og 2, til
sammen 430 sider.

Denne boka, delt i to bind, henvender seg spesielt til lærere, lærerutdannere, lærerstudenter og klasseromsforskere. Men også skoleledere og politikere vil få mange gode, viktige og vektige innspill ved å sette seg inn i bokas budskap.

Boka baserer seg på 20 års omfattende forskning. Blant annet har det ført til en ph.d.-grad om elevkultur og deltakelse i læringsprosesser på barne- og ungdomstrinn, og i tillegg en omfattende publisasjon om lærerarbeid med elevkultur for læring og dannelse.

Ekstra interessant er det at denne siste ikke tidligere har vært publisert offentlig, men kun på et par vitenskapelige konferanser. Det betyr at for de aller fleste er dette nytt, og ikke minst viktig, stoff.

Forfatterens inngående kompetanse om temaet som tas opp; klassen som fellesskap, og om de mange tilhørende undertemaene, kan hjelpe lærere til å gjøre en positiv forskjell med hensyn til grunnskoleelevenes læring, både faglig og sosialt. Bruk av bokas mange gode innspill vil nok kunne medføre både bedre trivsel og økt faglig engasjement og forhindre at så mange faller ut av videregående skole.

Det store frafallet fra videregående skole er et viktig utgangspunkt for forfatteren. Rundt en firedel av ungdomskullene faller ut. Dette er en stor utfordring for norsk utdanning.

Selv om det gjennom flere tiår har vært politisk enighet om at det må gjøres noe med disse problemene, har iverksatte tiltak hatt liten effekt. Boka refererer til flere stortingsmeldinger fra ulike regjeringer som har tatt opp problematikken, men altså uten å ha kommet med tilstrekkelig konstruktive utspill.

Forfatteren poengterer sterkt hvor viktig det er at alle elever inkluderes i klassefellesskapet, både faglig og sosialt, og i boka diskuteres nøye lærernes handlingsrom for å bidra til dette.

Sentralt står at lærere må bli bedre kjent med hva elevkultur har å si og hvordan den kan påvirkes i positiv retning.

På en tilgjengelig og overbevisende måte diskuterer forfatteren hva som kan gjøres på barne- og ungdomstrinnet for at klassene skal fungere enda bedre som et positivt fellesskap for alle elevene. Det kan i sin tur kan føre til at langt færre faller ut av videregående skole. Forfatteren gir en grundig oversikt over de to studiene som boka bygger på. Det redegjøres også for sammenhengen mellom studiene, deres kunnskapsbidrag, og i tillegg begrensningene.

I boka blir vi med på en interessant gjennomgang av faglig læring gjennom medspill og motspill, og hvor viktig medspill er for utvikling av forståelse.

Spørsmålet om sosiale relasjoner og posisjoner i klassen, inkludert minoriteters deltakelse, drøftes. Problematikken med hensyn til såkalt lette og vanskelige klasser tas opp. Det legges stor vekt på at det er tre sentrale læringsressurser for elevene; lærer, faget og medelevene. Forfatteren poengterer at den siste ressursen er meget viktig, men dessverre ofte fraværende. Det framheves i denne forbindelse hvor viktig det er at alle elevene inkluderes likeverdig i klassen.

Tilpasset opplæring og spesialundervisning blir gjennomgått. Forfatteren stiller et generelt krav om velkvalifiserte lærere. Han minner om den svært uheldige, men meget store, bruken av ufaglærte, som nok kan avverge elevkøer, men han påpeker at det eneste kravet for å kunne undervise i grunnskolen er bestått treårig videregående skole, altså at de har vært elever og sett noen lærere. Han sammenlikner det å bruke ufaglærte som undervisere med at helsekøene kunne vært fjernet dersom det ble ansatt folk som har vært pasient og sett noen leger.

Også karakterskalaen drøftes, der enkelte dessverre fortsatt er opptatt av normalfordeling av karakterer, selv i den enkelte klasse. Forfatteren uttrykker for øvrig en sterk skepsis til den måten fellesiden for lærere ofte blir brukt på.

Det overlates til leserne å sette seg grundig inn i dette særs interessante verket. Jeg er overbevist om at det vil gi en meget positiv og lærerik opplevelse.

«Det legges stor vekt på at det er tre sentrale læringsressurser for elevene; lærer, faget og medelevene.»

NYE LÆREMIDLER TIL VIDEREgåENDE SKOLE 2020

Fagfornyelsen på fagenes premisser

Ambisjonene våre er å bidra til å gjøre elevene glad i fagene og gi dem lærelyst.

God formidling og gjennomarbeidede pedagogiske læringsløp tilpasset elevenes nivå er i sentrum når vi utvikler nye læremidler.

CDU.NO/VGS

Les om nye digitale og analoge læreverk	Meld deg på gratis fagseminarer
Bestill vurderingseksemplar	Bla i bøkene

CAPPELEN DAMM

formidling
av kunnskap
vårt ansvar
siden 1829

Petit

Hilde Eskild

«Han var bare et barn. Jeg hadde akkurat hatt ham i engelsk.»

ILL. FOTO ROSTISLAV SEDLACEK, GETTY IMAGES/ISTOCKPHOTO

Hun kom tuslende langsomt og litt betuttet inn i klasserommet noen minutter før timen startet.

- **Hei, sukket hun.**
- Hei, er det noe i veien? spurte jeg.
- Nei ... eller ... ja ... eller ... nei ... Altså: Jeg håpet så veldig at du skulle være syk i dag.
- Syk?
- Ja, jeg har så veldig lyst til å ha han kjekke vikaren!

Hun kastet et lengselsfullt blikk ut i gangen, der den høye, slanke, kjekke, nyfriserte unge vikaren gikk mot et annet klasserom.

Han var bare et barn. Jeg hadde akkurat hatt ham i engelsk.

- Ferdig for fire år siden, lo han da jeg spurte om han hadde stukket av fra videregående.
- Han er nok en bra engelsklærer, sa jeg: – Han har jo hatt meg.
- Han trenger ikke være flink til noe, sukket hun og deiset oppgitt ned på stolen med en sorgmodig mine.

Etter hvert töt de inn i klasserommet. Så å si alle jentene spurte: – Når skal vi ha han kjekke vikaren?

- Aldri, sa jeg. – Nå tør jeg ikke risikere å bli syk. Det blir jo håpløst for meg å komme tilbake!

Da flirte de litt sjenert og sa ikke noe. Jeg har ennå ikke bestemt meg for om det var høflig eller ikke.

Jeg sendte en e-postklage til assisterende rektor: Ikke bruk pene vikarer!

Han takket for konstruktivt innspill for å øke

● Hilde Eskild

lærer, forfatter og forteller

FOTO SONDRE TRANSETH

elevenes læringsutbytte og lovet å tenke på saken.

Bare vedta en regel, svarte jeg: Vikaren skal alltid være styggere enn læreren.

Ok! Hold deg frisk! var svaret.

Eller ... nei da ... han svarte ikke det. Han er en høflig og vennlig mann. Jeg vil jo egentlig ikke gjøre jobben enda vanskeligere for ham. Han må tross alt finne vikarer hver dag, og det er ikke mange som er fyldigere, eldre og mer gråhåret enn meg som tusler utålmodig rundt for å få en vikartime i ungdomsskolen. Jeg ser nå at forslaget mitt kan virke forholdsvis urimelig. Men, altså, veldig kjekke og pene unge vikarer kan fort bli urimelig for middelaldrende meg.

Dermed spiser jeg C-vitaminer, honning og ingefær hver morgen nå. Deretter en klunk hyllebær-ekstrakt hver kveld og en konjakk før jeg legger meg. Det er tross alt det beste som ikke hjelper mot forkjølelse. Jeg har store skjerf og tykke sokker. Jeg går aldri ut med vått hår. For vikarene blir bare yngre og yngre og penere og penere. Rart, det der! Uansett er det bare å holde seg frisk.

Her forleden dukket det opp en vikar til. Han er høy og lys og akkurat ferdig med Politihøgskolen.

Fytti, asså!

● Tilbakeblikk

For 50 år siden

Det internasjonale undervisningsår 1970

Det lever i dag halvannen milliard mennesker som er femten år eller yngre. Bare en fjerdedel av disse kan regne med noen form for skolegang. En tolvtedel kan få «videregående utdanning» – i betydningen lære mer enn å lese og skrive. Dessuten stiger tallet på analfabeter, både absolutt og relativt. Årlig bruker FNs medlemsland omtrent 110 milliarder dollars til undervisningsformål. Dette skal svare til ca. 100 dollars pr. elev. Men i mange utviklingsland er tallet nede i 5 dollars pr. elev. («Unesco Features» oppgir til sammenligning at ca. 160 milliarder dollars brukes til forsvarsformål hvert år – eller 7800 dollars pr. soldat.)

Den Høgre Skolen nr. 5/1970

For 25 år siden

Astrid Søgne
ny statssekretær

Astrid Søgne er utnevnt til ny statssekretær i KUF. Søgne kommer fra stillingen som assisterende fylkesskolesjef i Akershus, og hun overtar i KUF etter Randi Øverland, som slutter etter 4 år i departementet. Astrid Søgne (43) er fra Sande i Sunnfjord og er utdannet cand. philol. fra Universitetet i Oslo.

Norsk Skoleblad nr. 8/1995

Lesetrening uten latskap

1950: «Mandag er min frihetsdag, tirsdag har jeg gode stunder». Slik fortsetter ukedagene i bedagelig tempo i regla som har navnet «Lathans». Men det ser ikke ut til å være noe i veien med innsatsen til jenta som staver seg gjennom den sirlige håndskriften til lærerinne Aasta Nilsen på Bispehaugen skole. Skolen ligger på Møllenberg i Trondheim og ble grunnlagt i 1898.

Aasta Nilsen ble gift med lærer Kristen Aspaas og tok hans etternavn. I dag er det et stipend til minne om ekteparet: Trondhjems Historiske Forening deler hvert år ut Aspaas-stipend til studenter som skriver masteroppgave i historie, der forskningstema er lagt til Trondheim eller Trøndelag, ifølge foreningens nettsider.

Lærernes rettsvern må styrkes i opplærings

● **Roar Ulvestad**

lektor i norsk og hoved-
tillitsvalgt i Utdannings-
forbundet Bergen

FOTO PRIVAT

Barnets beste forutsetter trygge og myndiggjorte voksne.
Vi kan ikke ha det ene uten det andre.

Etter å ha fulgt kveldsseminaret 6. februar om utkastet til ny opplæringslov, er jeg betrygget på noen områder, usikker på andre. Jeg er udeelt begeistret for utvalgslederens entusiastiske og kunnskapsrike tilnærming til skolefeltet og jus-sens funksjoner i påbudshierarkiet fra et overordnet grunnlovsnivå ned til de mer spesifikke regelnivå.

Jeg er etter seminaret også glad for at flere uavhengige av hverandre er kritiske til den språklige nykomlingen «universell opplæring». Dette nyordet har jeg hatt innvendinger mot siden jeg fikk NOU-en i hende. For oss som liker å reparere ting, er det ingenting vi skyr slik som universal-verktøy. Verktøyene som skal fungere like suverent til en haug med ulike utfordringer, viser seg å være like elendige til alle utfordringer.

Det er skuffende at et presumptivt selvstendig og oppegående utvalg har kjørt videre på det saneringssporet vi har hatt i noen år, der spesialpedagogikken og det at noen elever får deler av opplæringen ute av stor elevgruppe, er gitt et kategorisk stigma. Det å være i den store elevgruppen hele tiden, uansett hva slags utfordringer du måtte ha, har blitt et metaforisk motstykke til det som i ville vesten ble kalt «snake oil». En mirakelmedisin som kurerer alt fra liktær til kjærlighetssorg og amputerte organer. Utvalget burde derfor ikke tatt inn dette begrepet, men heller bygget fornuft ut fra de begrepene vi har fra før. Med en utvalgsleder som kjemper for styrket klarspråk er det ikke en overbevisende handling å kjøre inn et nytt begrep som kan bety alt og ingenting. Et begrep som er så «makro» som dette er ikke et godt motsvar til de konkrete utfordringene vi har på «mikro» med de elevene som har de største faglige og sosiale utfordringene.

Det er ikke dette som er hovedtemaet mitt, men det var godt å få sagt det. Når det gjelder lesing og bruk av lovverk, er det i skolen et større sprik mellom liv og lære enn det mange jurister er klar over. Jeg tror det er viktig å ta inn over seg den eksisterende lesepraksis og forståelse av lovverk som hersker ute i skoleverket. Det slår meg etter å ha hørt flere jurister snakke om det samme, at det råder en forestilling i justitias kretser at om en vedtar at flere lover er like viktige og på samme nivå i lovhierarkiet, er de dermed like viktig ute i praksis. Sånn er det ikke: Vi har i praksis A-lover

og B-lover. Noen er det veldig sterkt fokus på og de blir hyppig anvendt, mens andre stort sett får stå i fred i bokhylla eller slipper å havne i rektors søkemotor.

De viktigste lovene som tar vare på oss som møtes i skolen hver dag, er opplæringsloven, forvaltningsloven og arbeidsmiljøloven. Opplæringsloven har et avgrenset domene og gjelder skolen. De andre går på tvers av domener og skal gjelde overalt. Opplæringsloven kan dermed tillate seg en høyere grad av presisjon enn de andre, noe som nok er en av grunnene til at den er et enklere styrings- og kontrolldokument. Jeg vil hevde at i praksis fungerer opplæringsloven som en A-lov, mens de to andre må dele andre plass. Det er opplæringsloven som er i vinden, og med «elevens beste» som overordnet mål for opplæringen sier det seg selv at opplæringsloven blir gitt et særlig fokus i den daglige jussdose.

Opplæringsloven, både den vi har og det utkastet som foreligger, er et flott dokument som setter eleven i et klokkeklart sentrum. Det er også dens svakhet. Hva er det som ligger til grunn for barns beste? Jo, det er at laget rundt eleven, lærere, ledere og øvrig personale er trygge og myndiggjorte profesjonsutøvere. Noe av myndiggjøringen ligger i planverket (som har blitt forbedret), mens tryggheten ligger i forvaltningsloven og arbeidsmiljøloven. Læreplanverket ligger til grunn for at vi kan og skal være ansvarlige faglige og pedagogiske subjekter. Forvaltningsloven stiller krav til saksbehandling når ting ikke går helt etter planen, og arbeidsmiljøloven stiller krav til vårt fysiske og psykososiale miljø.

Vi har fått en skjerpet paragraf 9A-5, som sier noe om hva som skal skje når en elev hevdes krenket. I evalueringen av skjerpingen blir det problematisert at om en ukritisk legger elevens opplevelse til grunn, får man en beslutning med slagside. Skolen har en undersøkelsesplikt, men det viser seg i sak etter sak at det å høre den berørte lærerens versjon av hva som har skjedd, ikke alltid blir gitt prioritet. I saker der elever hevdes krenket, er altså lærerens rett til kontradiksjon svakere enn i situasjoner utenfor skolen der man blir anklaget for noe. Dette vil i verste fall føre til en livredd og sosialt forflatet lærerrolle, der man knapt tør bruke humor av redsel for å krenke en eller annen i rommet.

«Dette vil i verste fall føre til en livredd og sosialt forflatet lærerrolle, der man knapt tør bruke humor av redsel for å krenke en eller annen i rommet.»

loven

Når denne innvendingen har blitt stilet til opplæringslovutvalget, har svaret vært at disse rettighetene allerede er nedfelt i forvaltningsloven, og at det dermed er dekt inn. Det er bra, men det er ikke godt nok. Det er nemlig opplæringsloven som blir lest og brukt, med den pedosentriske slagsiden det har i skolehverdagen. Det er flere enn eleven i skolen, og det er ikke sånn at en må ha det ille for at en annen skal ha det bra. Fornuft er gratis i kroner og øre, men som Comenius (1592–1670) understreket: Rett handling er betinget av rett innsikt.

For å styrke lærerens rettsvern er det avgjørende at rettighetene og pliktene til flere enn eleven er understreket i den loven som faktisk blir lest mest. Det kan da ikke være så vanskelig å injisere noen bokstaver med fornuft i opplæringsloven som understreker at når en hevder at en annen

har gjort noe, må også den andre få presentere sin versjon av det som skjedde. Alt bondevett er ikke sunt, men akkurat dette er det.

Om vi får en «dobbelbooking», der rett til kontraksjon og innsyn blir nevnt mer enn én plass, kan umulig være noe annet enn styrkende for praksis. Få for alles skyld inn denne rettigheten i opplæringsloven, slik at både lærere, elever og ledere slipper å bla seg i hjel i lovverk.

Så enkelt er det: I lovutkastet står det: «Ved mistanke om at ein elev ikkje har det trygt og godt, skal skolen snarast undersøkje saka. Når ein elev seier at han eller ho ikkje har det trygt og godt, skal skolen undersøkje saka og så langt det finst eigna tiltak, sørgje for at eleven får det trygt og godt.»

Om en da bare føyer til følgende, er rettsikkerheten til flere enn eleven tatt vare på, og det til og med i samme avsnitt på samme side: «Skulen

er pliktig til å hente inn informasjon og gjere seg kjend med framstillinga til alle som er ein del av den påståtte kritikkverdige situasjonen. Alle som får retta skuldingar mot seg, har rett til å høyre innhaldet i klagen og få fortelje sin versjon av kva som skal ha skjedd.»

Kan det være så vanskelig å ta vare på oss lærere? Med en NOU på 810 sider kan dere jammen ofre oss lærere to setninger. De to setningene vil sikre kvalitet på saksgang og rettssikkerhet og spare samfunnet for mange årsverk som i motsatt fall tapes i form av korte og lange sykemeldinger, ja endog fremskyndete pensjonisttilværelser. Det er uendelig trist når enkelte lærere velger å takke av framfor å leve med det verdighetstapet det innebærer å bli kvernet gjennom en «krenkesak» uten at de har blitt verken sett eller hørt. Ikke er det sikkert de har krenket noen heller.

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole

Meir kritikk i klasserommet

● **Aslaug Veum**
førsteamanuensis ved
Universitetet i Sørøst-
Norge og leiar for prosjek-
tet Kritisk literacy i en
digital og global tekst-
verden

FOTO PRIVAT

Mange elevar slit med å skilje marknadsføring frå informasjon. Omgrep som «kritisk tenking» og «kritisk tekstkompetanse» må vere meir enn fagre ord og fine målsetjingar.

Frå og med hausten 2020 skal den norske skulen rette seg etter ein ny læreplan, der kritisk tenking er løfta til overordna nivå, og «kritisk tilnærming til tekst» blir innført som eitt av seks kjerneelement i norskfaget.

Utfordringa blir å konkretisere kva det kritiske perspektivet faktisk inneber, og kva kunnskap elevane treng for å bli kritiske aktørar i det digitale og globale tekstsamfunnet.

Om ikkje skulen og lærarane får forskingsbasert hjelp og støtte til å fylle ambisjonane med konkret innhald og systematiske metodar, er det ein fare for at omgrep som kritisk tenking og kritisk tilnærming blir ståande som ambisiøse, men vage målsetjingar.

«CritLit»

Dette grip no Universitetet i Sørøst-Norge fatt i gjennom eit større forskingsprosjekt, som skal gjennomførast i samarbeid med og Universitet i Agder og Australian Catholic University. Målet er å finne ut korleis ein gjennom norskfaget best kan ruste ungdomsskuleelevar til å bære lese og skrive kritisk.

Prosjektet CritLit (Kritisk literacy i en digital and global tekstverden) er støtta av Norges Forskingsråd, og skal kartlegge korleis arbeidet med kritisk lesing og tekstskapning skjer i skulen i dag, og korleis elevar praktiserer kritiske tilnærmingar i skulearbeidet. I samarbeid med lærarar og lærarstudentar skal vi også utvikle og teste ut nye arbeidsmåtar og læringsverktøy for kritisk tilnærming til tekst.

Forskersresultata vil gje eit sterkare grunnlag for å utvikle eit systematisk arbeid med kritisk tilnærming til tekst i ungdomsskulen og i lærarutdanninga.

Trua på den nøytrale sakteksten

Frå internasjonal og nasjonal forskning veit vi alle-reie at norske elevar presterer svakare på oppgåver knytt til saktekstar enn til skjønnlitteratur. Funn i nasjonale prøver, eksamensoppgåver i norsk samt nokre mindre forskingsstudiar, tyder på at norske

elevar har stor tillit til tekstar som står fram som saksorienterte. Mange elevar har også problem med å skilje marknadsføring frå informasjon.

Andre studiar viser også at oppgåver i norske lærebøker gjennomgåande oppmodar elevane til å finne «rette svar» i teksten, medan elevane i liten grad blir oppmoda til kritisk lesing. Slik kan lærebøkene gi eit feilaktig inntrykk av at saktekstar gir nøytrale og eintydige framstillingar av verda.

Snapchat med ibuande ideologi

Kritisk tekstkompetanse i skulen må også knytast til dei tekstane elevane sjølve skaper og publiserer. Ein kritisk tekstprodusent må blant anna forstå at digitale plattformer som Snapchat ikkje er nøytrale innhaldsformidlarar. Ein kritisk tekstprodusent må forstå at dei ferdigdefinerte formata, digitale verktya og stadig foranderlege tekstnormene ber i seg ideologiar og verdiar.

Ein liten studie blant norske elevar på vidaregåande skule viste at dei reflekterte lite over korleis plattformene til sosiale media set rammer for kommunikasjonen og utforminga av innhaldet deira.

Ungdommane vi snakka med, meinte innlegga dei publiserte i sosiale media var personlege og unike, men analysane våre av det same biletmaterialet viste at ungdommane ofte brukte visuelle ressursar på ein stereotypisk måte. Når kommunikasjon som ungdommane sjølve oppfattar som personleg, byrjar å likne reklame i form, kan også reklamen sine verdiar, idear og haldningar følgje med på lasset.

Å vere kritisk på norsk

I det digitale tekstsamfunnet går utviklinga fort: Det oppstår kontinuerleg nye sjangrar, plattformer og teknologiske verkty. Korleis kan skulen halde tritt?

Ei løysing er å styrke elevane sin språklege og tekstlege kompetanse. Elevar vil i framtida bruke stadig meir tid på å arbeide med ulike typar tekstar frå nettet. Di større tekstmangfaldet og den digitale kunnskapsbasen blir, di større blir

behovet for verktøy som set elevane i stand til å analysere, vurdere og utfordre budskapet i ulike typar tekster.

Det sentrale er i mange tilfelle ikkje kor vidt teksten er sann eller falsk, men korleis ulike tekstskaparar konstruerer eit verkelegheitsbilde gjennom språk og andre uttrykksformer.

I land som Australia og Sør-Afrika er systematisk arbeid med såkalla critical literacy (kritisk tekstkompetanse) allereie delvis utprøvd og etablert i skule og lærarutdanning. Desse erfaringane kan vi trekkje vekslar på. Samstundes er det nødvendig at vi utviklar læringsverktøy og pedagogiske måtar å arbeide kritisk på som er tilpassa den norske skulen, og dei unge som veks opp i det norske samfunnet.

Å lese mot teksten

Hilary Janks er ein sørafrikansk professor i anvendt språkvitskap. Ho beskriv kritisk tekstkompetanse som evna til å lese både med og mot teksten.

Å lese med teksten dreiar seg om å kunne forstå innhaldet og hovudsynspunktet. Den kritiske eleven må også kunne lese mot teksten, og ikkje utan vidare godta eller ta for gitt det meningsinnhaldet som blir formidla. Den kritiske eleven har evne til å oppdage korleis tekstar konstruerer eit verkelegheitsbilde gjennom språklege val, og gjennom andre uttrykksformer som bilde, layout, lyd og fargar. Den kritiske eleven kan også reflektere over kva effekt dei språklege og visuelle vala som tekstskaparen har gjort kan ha på lesaren.

Kvifor er det for eksempel slik at norske partileiarar ofte brukar eit personleg språk på Facebook, påfallande likt det språket som blir brukt mellom venner? Og kvifor vel nokon politikarar å ha eit profilbilde frå skiløypa, medan andre vel eit frå talarstolen i Stortinget?

Tekst og makt

Kritisk tekstkompetanse i det digitale tekstsamfunnet handlar om langt meir enn å gje elevane funksjonelle leseferdigheiter og kunnskap om kjeldekritikk. Den kritiske eleven treng omfattande innsikt i forholdet mellom språk, tekst og makt i samfunnet.

Det handlar om evna til å oppdage kva verdiar og haldningar som ligg innebygd i tekstar, kven sine interesser ulike tekstar tener, og kva påverknad ulike tekstlege framstillingsformer kan ha, både på enkeltmenneske og samfunnet som heilskap.

For å bli i stand til dette, må elevane få hjelp til å lese tekstar i kontekst og få innsikt i at tekstar kan nyttast til å utføre handlingar og skape ulike typar sanning. Gjennomgang av norske lærebøker, eksamensoppgåver i norsk, studiar av leseferdigheiter og møte med lærarar i etterutdanning, tyder på at desse perspektiva kan og bør implementerast betre i skulen.

Skulen, men også læreutdanningsinstitusjonane og forskarar, har eit stort ansvar for å sikre at vi i framtida lukkast med å utdanne meir kritiske samfunnsborgarar.

«Di større tekstmangfaldet og den digitale kunnskapsbasen blir, di større blir behovet for verktøy som set elevane i stand til å analysere, vurdere og utfordre budskapet i ulike typar tekster.»

NETTSTUDIER I SAMTIDS-LITTERATUR FOR BARN OG UNGE

— En helt nettbasert videreutdanning tilpasset arbeidshverdagen til norsklærere.

— Du lærer om alt fra tegneserier og spill til språklig mangfold og bærekraft i litteraturen, og får oppdatert kunnskap om og erfaring med litteraturformidling. Den reviderte studieplanen tar opp i seg føringer fra fagfornyelsen i læreplanverket.

— Du får tett veiledning og dialogiske arbeidsformer, og studiet kan justeres etter dine behov for faglig fordypning.

— Studiet kan, etter individuell avtale med den enkelte students skoleledelse, utgjøre 30 relevante studiepoeng for undervisning i norskfaget.

- Søknadsfrist: 10. mai
- Studiestart: 28. aug.
- Revidert studieplan
- 30 studiepoeng
- 1 års varighet, deltid
- kr 8 000 pr. semester

barnebokinstituttet.no

Noen må tenke på barna

● Aksjonsgruppa i Barnehageopprøret

v/ Hanne Høglind, Maylinn Pedersen Raen, Stine Kristinsdatter, Royne Berget og Palma Kleppe

I Gnist-kjeden har millionbeløp gått til helt andre bruksområder enn til barna i barnehagen.

Kilder::

Gnist Trøa må stenge dørene:

<https://www.barnehage.no/artikler/avgjorelsen-er-tatt-gnist-troa-ma-stenge-dorene-1-mars/484118>

Høringssvar Gnist:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Hoering-om-endringer-i-barnehageloven/id2557731/?uid=fd19ceb2-b1bf-4010-983f-8e7e165932c4>

Lav bemanning kan ha bidratt til store overskudd:

<https://www.utdanningsnytt.no/131567>

ECERS som metodisk verktøy:

<https://goban.no/files/2013/07/Metodisk-idealkrav-1.pdf>

Gnist Trøa må stenge dørene etter en langvarig tilsynssak som ifølge tilsynsmyndigheten avdekket alvorlige mangler i det pedagogiske tilbudet, der kravene i barnehageloven ikke er oppfylt.

Gnist-saken er opprørende. Eksempelene som beskrives i tilsynsrapporten, er drøye og mange, med ansatte som er fysiske mot barn, barn som er fysiske mot hverandre uten at det reguleres av de ansatte, barn som ingen vet hvor er.

Kjeden har ved flere anledninger påkalt oppmerksomhet. Vi i Barnehageopprøret husker kanskje Gnist spesielt for deres svar da forslaget til bemanningsnorm var på høring.

I høringssvaret var kjeden tydelige på at de var imot innføring av bemanningsnorm, fordi dette ifølge deres utsagn kom til å «forringe tilsynets rolle» og at dette ville bety en «nedvurdering av dagens profesjonelle tilsynsmyndigheter». At alle barnehager er underlagt tilsynsplikten, ville ifølge Gnist-kjeden gi gode nok rammer for å sørge for at barnehager drives som en «tilfredsstillende pedagogisk virksomhet». Bemanning var ikke så viktig for å oppfylle dette målet. De mener nemlig at det er helt andre ting som gir kvalitet i barnehagene enn ansatte; for eksempel «konsulenttjenester, kompetanseutvikling, velferdsteknologi, moderne og praktiske barnehagebygg og eget støtteapparat de selv har bygget opp».

Gnist har i alle år levert et tilbud helt i tråd med egen overbevisning: Der det nasjonale gjennomsnittet på bemanningen har vært 6 barn pr. ansatt, opererte Gnist-kjeden frem til endring i barnehageloven med 7,3 barn per ansatt. Millionbeløp har med det gått til helt andre bruksområder enn til barna i barnehagen.

I tidsrommet 2014 – 2018 mottok Trondheim kommune flere bekymringsmeldinger fra ansatte gjennom Utdanningsforbundet og Fagforbundet samt foreldre. Bemanningssituasjonen og arbeidsforholdene satte de ansatte under ekstremt press, og folk valgte å slutte. Etterhvert ble personalet byttet ut, men bekymringene fortsatte å komme inn fra foreldre, pedagogisk-psykologisk tjeneste og fra tilsynsmyndighet.

Forholdene ved Gnist Trøa viste seg over tid så graverende at barnehagen ble vedtatt stengt fra 1. mars 2020. Eksempelene som ligger til grunn for kjennelsen, utgjør en skamplett i norsk barnehagehistorie.

Gjennom denne prosessen har det blitt klart at Gnist ikke var like begeistret for tilsynets viktige rolle allikevel. De valgte å knytte til seg «Nasjonalt kunnskapssenter for barnehager», som eies av Private

Barnehagers Landsforbund (PBL) for å få en ECERS-basert rapport i tillegg til de omfattende uttalelser og tilsynsrapporter PPT, foreldre og ansatte har gitt av informasjon. Representantene fra Kunnskapssenteret var der i noen timer fordelt på to dager, hvor de baserte sine undersøkelser på det mye omtalte og kritiserte ECERS-verktøyet, hvor kritikken går ut på at det i for liten grad måler relasjoner og samspill mellom ansatte og barn. Like fullt frikjenner representantene fra Kunnskapssenteret barnehagen for tilsynets vurderinger etter noen timers observasjon i barnehagen, på tross av at tilsynsmyndighetens involvering og observasjonsgrunnlag på dette tidspunktet har strukket seg over fire år. I januar i år ble PBL involvert som «partshjelp», som nå anker kjennelsen om stenging til lagmannsretten.

PBL uttrykker i dag at det er en «trist dag for barna, foreldrene og de ansatte i denne barnehagen». De mener en eventuell stenging vil få store, negative konsekvenser for barna og familier som er berørt. PBLs uttalelser gjøres på grunnlag av det de mener er saksbehandlingsfeil fra kommunen og Fylkesmannen; de mener blant annet at barnehagelovens vilkår for stenging ikke er oppfylt da ordlyden «ulovlige forhold» har blitt brukt til fordel for «uforsvarlige forhold», at Utdanningsforbundet hadde en aktiv rolle som varsler i 2014 (takktil Utdanningsforbundet!), og at kommunen har en dobbeltrolle som barnehageeier og tilsynsmyndighet (som vel er en del av grunnmodellen for det norske barnehagesystemet?).

Selv hevder Gnist at det er motstand mot private barnehager som er den underliggende årsaken til at kommunens representanter, PPT og observatørene har gitt barnehagen dårlige skussmål. Det er altså ikke de graverende hendelsene og observasjonene gjort i barnehagen som er årsak til at kommunen har kommet frem til kjennelsen om stenging, men hver enkelt saksbehandler, spesialpedagog og involverte fagpersoners motstand mot privat barnehagesektor. Med det forsøker Gnist å så tvil om habiliteten til samtlige instanser som er involvert i denne prosessen.

Det blir ikke bare en trist dag for barna hvis forhold som i denne barnehagen får lov å utvikle seg. Det blir en trist barndom. Og det er en barndom som vi som jobber med barn, har ansvaret for. Derfor oppfordrer vi til at alle som jobber i kommunal, privat kommersiell, privat ideell og privat enkeltstående barnehage sammen tar ansvaret på det dypeste alvor og sørger for at hver dag blir en del av en god barndom, og at vi sier høyt ifra hvis det er grunn til å tro at det for enkelte barn ikke blir det.

Til arbeidsgivere og bemanningsansvarlige
i barnehage, grunnskole, høyskole/universitet,
voksenopplæring og ansatte i pedagogisk støttesystem

Lærerjobb.no er nettstedet for ledige stillinger i utdanningssektoren, og leveres og driftes av bladet Utdanning / utdanningsnytt.no som utgis av Utdanningsforbundet.

Din stillingsannonse blir eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no i 30 dager
- Stillingskarusellen på utdanningsnytt.no
- På Lærerjobb sin Facebook-side
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt

Kun 7.500 kroner per stilling.

KONTAKTINFORMASJON

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
Tlf. 62 94 10 32 Mobil 911 73 473
epost: mj@hsmedia.no

Stillingspakke PRINT/DIGITAL

1/4 side annonse i Utdanning
+ Stillingsutlysning
på Lærerjobb.no
kun 14.500 kroner
ord. pris 17.500 kr
Spar 3.000 kr

Du kan også annonsere hovedutlysninger for nytt skoleår
i bladet Utdanning og på Lærerjobb.no

HOVEDUTLYSNING FOR NYTT SKOLEÅR

Pris per hovedutlysning på Lærerjobb.no, kun 10.000 kroner.

HOVEDUTLYSNING - PAKKETILBUD

1/4 side annonse i Utdanning + Stillingsutlysning på Lærerjobb.no,
kun 17.000 kroner (ord. pris 20.000 kr) - **Spar 3.000.**

FOR FELLESUTLYSNING AV STILLINGER

Ved fellesutlysninger kan bannerannonsering benyttes.
Ta kontakt for informasjon om våre muligheter og pakkeløsninger.

Foto: fizkes / Adobe Stock

Ny opplæringslov

Læraren sitt rettsvern er ikkje eit trugsmål mot barnet sitt

Opplæringslova er utan tvil skulen sitt viktigaste dokument. Den er det viktigaste lova for å ta vare på eleven sine rettar i opplærings situasjonen. Eg har trua på at vi får ei ny opplæringslov som er betre enn den gamle, med nokre utvalde modifikasjonar.

Gjeldande paragraf 9A-5 er i dag den mest kjende paragrafen av alle. I utkastet til ny opplæringslov får vi ein ny kapitteloppbygging med nye tal. Dagens kapittel 9 A, Elevane sitt skolemiljø, vert som eg skjønar det til kapittel 11, Skolemiljøet til elevane. Det som i dag vert kalla «krenkeparagrafen», paragraf 9A-5, vert til paragraf 11-5.

Dei språklege endringane er til det betre nokre stadar, andre ikkje. Det ulne omgrepet «skuleeigar» er bytt ut med «kommunen eller fylkeskommunen», eit prisverdig klarspråkgrep. Hurra! Eg er diverre litt skeptisk når eg les at presisjonsnivået har blitt svekka andre stader.

I nye paragraf 11-4 ser har ein bytta ut det «å ha eit godt og trygt skolemiljø» med «korleis ein har det». Reint pedagogisk er dette ei utviding av skulen sitt ansvar for den einskilde eleven sitt ve og vel, som opnar for større grad av subjektivisering av situasjonar.

Eg har trua på den nye paragraf 11-5, men om målsetjingane i den skal realiserast, føreset det forstandig forståing av den føregåande paragrafen, paragraf 11-4. Her står det: «Når ein elev seier at han eller ho ikkje har det trygt og godt, skal skolen undersøke saka og så langt det finst eigna tiltak, sørge for at eleven har det trygt og godt».

Utkastet til paragraf seier ingen ting om innhaldet i denne undersøkinga. Det er her eg etterlyser ei jamstilling mellom opplæringslova sitt fokus på barnet sitt beste, arbeidsmiljølova sitt fokus på arbeidsmiljø og forvaltningslova sine krav til rettsvern og transparent og god sakshandsaming. Denne jamstillinga kan styrkast ved at ein gjennomfører det ein i jussen kallar «dobbelregulering». Når lover vert vurderte som viktige, både for å styrke medvit og etterleving, har lovskrivarane fullt høve til å påpeike dette meir enn ein stad.

Barnet sine grunnleggande rettar er regulert i artikkel 3 i Barnekonvensjonen og §104 i Grunnloven, og desse står over opplæringslova i lovhierarkiet. Likevel vert desse prinsippa synleggjorde i opplæringslova gjennom særskilt regulering. «Barna sitt beste» forsvaret etter utvalet si vurdering «(...) et unntak fra utvalgets prinsipp om at dobbeltregulering normalt bør unngås» (NOU 2019:23, s. 211)

Eg har trua på at vi får ei ny opplæringslov som er betre enn den gamle, med nokre utvalde modifikasjonar, skriv Roar Ulvestad.

ILLUSTRASJON ÅSHILD IGENS

Barnas beste står ikkje i opposisjon til å ta vare på rettane til arbeidstakarar som vert involverte i «krenkesaker». Den nye opplæringslova bør ta inn over seg at dei delane av lovverket som gjeld arbeidstakarar sitt rettsvern, faktisk har like høgt behov for styrka medvit og etterleving som barnas beste. Rettsvernet er, akkurat som «barna sitt beste», «et grunnleggende prinsipp som i tillegg til å være godt kjent for ansatte i kommunen og skolen, også bør være godt kjent for elever og foreldre» (ibid.)

Utvalet bør sjå det fornuftige i å spesifisere kva det inneber å «undersøke saka». Det er å snakke med alle som er involverte, og gje den som eventuelt vert skulda for brot på nye paragraf 11-5 høve til å gi si skildring av kva som skjedde.

Om det ikkje skjer, kjem dagens praksis til å gå sin skeive gang, der det er stor variasjon i kor djupt rektor «grev i materien» i saker det lærarar er skulda for krenking, før det vert tatt avgjerder med store følgjer for dei involverte. Og då har vi endra lovverk utan reell utvikling.

Det kan ikkje utvalet ha på seg.

Roar Ulvestad

lektor i norsk og hovedtillitsvalgt i Utdanningsforbundet Bergen

Årsmøteuttalelse

Bemanningen i barnehagene i Nordkapp kommune er for lav!

Voksensettetheten i barnehagene er for dårlig, og bemanningsnormen gir ikke tilstrekkelig med voksne gjennom hele åpningstiden! Dette gjør at intensjonene i rammeplanen ikke blir oppfylt, barna får ikke det tilbudet de burde ha, de ansatte blir utslitte, og sykefraværet og flukten fra barnehagelæreryrket er skyhøyt.

Undersøkelser fra hele landet viser at bemanningsnormen kun er oppfylt omtrent 2-4 timer i løpet av åpningstiden på 9-10 timer. Undersøkelsen i Nordkapp viste at det kun er full bemanning i 3,1 time. Det vil si at store deler av dagen går det kun en eller to voksne med opptil 9 1-2-åringer, eller 18 3-5-åringer. Dette er ikke å satse på barnehagen eller å ta godt vare på de ansatte.

Det er positivt at vi ser flere kommuner som satser på høyere bemanning eller mindre barnegrupper. Noen kommuner gjør også dette for å spare penger ved å få ned det høye sykefraværet. Nordkapp kommune bør ha en god personalpolitikk og ta godt vare på sine ansatte, også i barnehagene.

Utdanningsforbundet Nordkapp krever at Nordkapp kommune viser at de satser på barnehagene med å styrke bemanningen eller redusere antall barn i gruppene!

Utdanningsforbundet Nordkapp

Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

● Ny opplæringslov

Hvilket handlingsrom får lærerprofesjonen?

Kommer profesjonen til å få større tillit og handlingsrom etter at ny opplæringslov er vedtatt, eller må vi fortsatt slite med at lokalpolitikere og kommunebyråkrater lager lokale reguleringer som kommer i veien for lærernes utøvelse av primær oppgavene?

Et viktig tema å diskutere når «Opplæringslova» nå skal skrives på nytt, er hvordan den skal balansere statens, kommunenes og profesjonens ansvar og innflytelse. De paragrafene i det nye lovforslaget som er mest sentrale i for denne balansen er kanskje paragraf 1-5: «Ansvaret for opplæringa, paragraf 10-1, Universell opplæring, paragraf 10-2. Plikt til å sikre tilfredsstillende utbytte av opplæringa (aktivitetsplikt) og paragraf 22-9. Skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling». Det er disse paragrafene som kan gi kommunene mulighet til lokalt å regulere profesjonens handlingsrom.

Hvis ordlyden i disse paragrafene blir slik som forslaget fra Opplæringsutvalget er, vil det være nødvendig med reguleringer i forskriftene. Hvis ikke vil styringskåte kommunebyråkrater og lokalpolitikere kunne fortsette med å lage uakseptable prøveplaner og lokale resultatportaler. De vil kunne fortsette å tre uforankrede

pedagogiske utviklingsprosjekter ned over ørene på profesjonsfelleskapene, innenfor eller utenfor ordningen med «desentralisert lokal kompetanseutvikling». Og de vil kunne fortsette å blande seg inn i hvordan timer skal gjennomføres ute hos den enkelte lærer. De vil kunne fortsette å styre på en måte som, for lærerne, kan oppleves som mangel på tillit til profesjonen.

Ansvaret for opplæringen kunne ligget hos staten, da kunne ikke kommunenes politiske og administrative ledelse blandet seg så mye inn. Hvis ansvaret skal ligge hos kommuner og fylkeskommuner, så bør det innebære ansvar for blant annet finansiering, bemanning, forsvarlighet, rutiner for kvalitetssikring og at skolene følger lover og regler. Det bør ikke innebære at kommunene i særlig grad skal kunne regulere enkeltlærere eller profesjonsfelleskaps utøvelse av sin pedagogiske virksomhet, strammere enn de rammer som er fastsatt nasjonalt.

I teksten til ny paragraf 10 -1 og 2 samt 22-9, beskrives kommunens plikt til å sørge for gjennomføring av og kvalitet i opplæringa. For at disse pliktene skal ivaretas må kommunene finansiere og bemanne tilstrekkelig, men også lage gode nok systemer for

kontroll, rapportering og oppfølging. Systemer som skal sikre at skolen leverer tilstrekkelig kvalitet i opplæringen. Hvordan disse systemene skal være, bør reguleres i lov og forskrifter, slik at skolene og lærerne ikke blir nedlesset i arbeid med informasjonsinnhenting og dokumentasjonsarbeid eller forsøkt detaljregulert i utførelsen av arbeidet med elevene. Skolene må heller ikke i noen særlig grad kunne utsettes for distraherende og energitappende «resultatlister» lagt ut på internettportaler, offentliggjort i presisen eller i politiske sakspapirer.

Slik jeg forstår Opplæringslovut-

valget i NOU 2019:23, er det krevende i lov og forskrift å begrense kommunens muligheter til å trå inn i det som bør være profesjonens handlingsrom, så lenge kommunene er ansvarlig etter loven. Den krevende øvelsen, det er å lage disse begrensningene, bør gjøres! Problemstillingene rundt regelstyring av skolen er for øvrig grundig problematisert i NOU-en, og er interessant lesing, som anbefales.

Asle Jahren

hovedtillitsvalgt for Utdanningsforbundet Ullensaker

● Årsmøteuttalelse

Nordkapp kommune må satse på skole; nå har vi lavest lærertetthet i Finnmark!

Nordkapp har dårligst lærertetthet i Finnmark og bruker minst ressurser på administrasjon i skolen, viser årets tall fra Utdanningsdirektoratet. Dette er en skremmende utvikling med tanke på at det skal kuttes enda en lærerstilling til neste skoleår.

Med kommunens folkehelseprofil, elevundersøkelsen og det økonomiske overskuddet kommunen har opparbeidet burde skolen styrkes.

Tallene fra Udir viser at andre skoler i Troms og Finnmark, som har like mange elever som Honningsvåg skole, gjennomsnittlig har fem flere lærerstillinger og en inspektør mer i ledelsen. Elever i Nordkapp kommune får nå bare minstetimetall, og skolefaglig blir det vanskelig å se forsvarligheten i opplæringstilbudet.

Utdanningforbundet Nordkapp

LeoCreative

Trenger lærerne som underviser i mediefag mer praktisk kunnskap i medieproduksjon, eller trenger skolen hjelp til å presentere seg på nett?

www.kursiver.no tilbyr nettkurs i medieproduksjon

● Opplæringslova kapittel 9A

Lærer innvilga partsrettar i klagesak frå elev!

Utdanningsdirektoratet overprøvde fylkesmannen i Møre og Romsdal si vurdering om partsrettar i klagesak etter Opplæringslova paragraf 9A-5. Etter to avslag frå fylkesmannen gjekk saka til Utdanningsdirektoratet som gav læraren medhald.

Utdanningsforbundet finn grunn til å stille spørsmål om korleis fylkesmannen jobbar i slike saker. Når fylkesmannen får saka tilbake, bør dei då melde seg ugild til å handsame same sak på nytt?

Atle Måseide, pensjonert førsteamanuensis i filosofi ved Universitetet i Tromsø sin kronikk i Sunnmørsposten 6. januar, kastar lys over slike saker på ein interessant måte. Her kjem han med refleksjonar på eit svært aktuelt tema i skulen i dag, den såkalla «mobbeparagrafen», Opplæringslova kapittel 9A.

Forbundet presiserer at vi sjølv sagt er samde i at om ein tilsett verkeleg har krenkja ein elev, skal det få konsekvensar. Men vi er redde for at det vert både «tiltale og dom» utan at vedkomande er gitt rett til å forsvare seg sjølv. Det er ikkje ein rettsstat verdig. Å verte skulda for å ha krenkja ein elev, er i seg sjølv ei stor belastning. Endå større vert belastninga når ein får vedtak frå fylkesmannen som slår fast at ein er ein «krenkar», utan at ein er gitt høve til å imøtegå dei framsette påstandane. Dei færraste toler å stå i slike saker. Ofte endar det med sjukmelding og slutt for ein yrkeskarriere.

Forbundet meiner at den nye lova er eit godt verktøy for å sikre alle elevar trygge og gode læringsmiljø. Eit av måla har vore å senke terskelen for å melde frå om mobbing slik at ein kan få alle saker fram i lyset. Likevel ser vi at element i lova har vist seg å ha utilsikta negative konsekvensar. Dette påpeikar også Måseide på ein god måte i sin kronikk. Vi ser, og har også erfart, at nye deler av lova utfordrar lærarane sitt rettsvern og arbeidsmiljø.

Måseide siterer lova slik: «Den ansatte skal ikke stille spørsmål ved den krenkede elevs subjektive opplevelse. Det foreligger en krenkelse om en elev føler det slik». Han skriv vidare: «Ordlyden i paragrafen utelukkar retten til motsegn frå den som blir skulda for krenking.»

Måseide hevdar at 9A kan innebære ei bjørneste overfor elevane. Når eleven heilt og fullt har definisjonsmakta over når dei er krenkja, er det svært vanskeleg å hjelpe eleven med å sjå seg sjølv frå andre sin synsstad og kunne korrigere åtferd. Dette viser Måseide på ein truverdig måte. Vi kjenner oss igjen i det biletet han skildrar.

Læraren er gjennom ordlyden i lova fråteken retten til å kunne forsvare seg sjølv, noko som i seg sjølv er brot på eit viktig prinsipp i ein rettsstat. Når ein elev skuldar ein vaksen i skulemiljøet for krenking, skal det straks meldast til skuleeigar.

Skulen skal så treffe tiltak som sikrar eleven eit trygt skulemiljø. Dersom elev/foreldre ikkje er nøgde med tiltaka som vert sett i verk, kan dei klage til fylkesmannen. Fylkesmannen skal så gjennom vedtak avgjere om skulen har brote opplæringslova. Framleis utan at læraren det gjeld er gitt høve til å forsvare seg. Den tilsette kan be om partsrettar i saka. Også det avgjer fylkesmannen. Vår oppleving er at det sjeldan vert imøtekome. Ofte stoppar saka her. Dette meiner vi er alvorleg. Når så Utdanningsdirektoratet overprøver Fylkesmannen sitt vedtak, forstår vi dette som ei irettesetting. Då blir det litt enkelt at Fylkesmannen kort og godt berre erklærer seg sjølv som habil i same sak.

Når forvaltninga sviktar, kven skal då gripe inn?

Utdanningsforbundet Møre og Romsdal
Gerd Botn Brattli
fylkesleiar

Orlaug Bjørdal Kårstad
kontaktperson grunnskule

Debattinnlegget er òg publisert i Sunnmørsposten.

● Fellestester

Til Trine Skei Grande

Jeg ville gjerne fryde meg og stille meg opp i kø med gratulanter fordi du har fått den flotteste jobben i Norge; kunnskapsminister. Og jeg ble lykkelig da jeg i intervjuet i Utdanning 3/2020, side 18-19, leste at du «vil gi menneska danning og ballast så dei kan vere seg sjølve».

Men jeg ble fortvilet og lei meg da jeg leste videre og så at her manglet hva jeg mener er grunnleggende sammenhenger. «Ja» til smilefjeskartlegging, nasjonale prøver og elevtesten PISA! En lærer som stadig gir de teorisvake elevene (minst tre i hver klasse) prøver/tester med oppgaver som de ikke klarer, er med på å ødelegge motivasjon for læring og barnets selvbylde. Derved tømmes ballasten de trenger for å være seg selv. Det

kan gi grunnlag for stress og aggresjon, angst og skolevegring/skolefravall.

Fellestester, som ikke måler skolens vide mål, og som derved kun er til nytte for statistikere, blir deretter misbrukt av presse og politikere. Fellestestene er ikke nødvendige for lærerne og er ødeleggende for elevenes læring, både de svake og de flinke. Man trenger ikke en stortingsmelding for å oppdage dette. En lærer som stadig deler ut fellestester, opplever det. Kartleggingsprøver derimot, som brukes individuelt og av hver enkelt lærer, er viktig.

Til slutt: Ta en kort tur til Kilden teater i Kristiansand og se på dramatiseringen av Jens Bjørneboes «Jonas». Det stykket viser dilemma rundt denne

FOTO: OAKIM S. ENGER

I intervjuet med Utdanning svarte nyslått kunnskapsminister Trine Skei Grande ja til smilefjeskartlegging, nasjonale prøver og elevtesten PISA. Disse tre jaene gjorde Trygve Wasa fortvilet.

problematikken på en god måte.

Lykke til som kunnskapsminister!

Trygve Wasa | tidligere lærer og rektor

Rett på sak

Læreplass

Yrkesfagelever bør være garantert læreplass

1. mars gikk søknadsfristen til videregående opplæring ut. De siste åra har vi sett en gledelig utvikling der flere søker yrkesfag, både i Oslo og ellers i landet. I Oslo har andelen økt fra 21,8 prosent til 26,7 prosent de siste tre årene.

● **Raymond Johansen (Ap)**

byrådsleder i Oslo

FOTO: MARIANNE RUUD

Det bør være en selvfølge at alle som søker en utdanning det offentlige tilbyr, også får mulighet til å fullføre utdanningen. Slik er det ikke i dag. Elever som søker yrkesfag, har ingen garanti om at de får læreplass og dermed får mulighet til å fullføre utdanningen med et fag- eller svennebrev.

I 2019 var det 22 prosent av elevene, over 6000 elever, som søkte læreplass, men som ikke fikk det i Norge. Jeg synes det er dypt urettferdig at elever som søker studieforberedende utdanningsprogrammer er garantert mulighet til å fullføre, mens yrkesfagelever ikke har en slik garanti. Selvfølgelig bør alle søkere til videregående opplæring ha en likeverdig rett til å fullføre utdanningen. Det er ikke viktig bare for elevene. Det er sløsing med ressurser å sende elever inn i utdanninger de i praksis ikke kan fullføre. Spesielt i en tid der vi vet at det blir knapphet på arbeidskraft og samtidig stort behov for flere fagarbeidere.

Da jeg overtok som byrådsleder i Oslo i 2015, hadde Oslo samme problem som resten av landet: Mange søkte læreplass, men fikk ikke plass. Konsekvensen ble at færre elever søkte yrkesfag, faktisk var vi nede i at bare én av fem elever søkte yrkesfag i Oslo.

Noe måtte gjøres. Derfor gikk byrådet sammen med både offentlige og private virksomheter, organisert gjennom såkalte opplæringskontor, om å garantere læreplass til kvalifiserte elever som søker læreplass. Så langt har vi fått på plass læreplassgarantier i 29 yrkesfag, blant annet flere industrifag, helsefagarbeider, barne- og ungdomsarbeider, kokk og en rekke bilfag. Vi har ambisjon om å få på plass flere læreplassgarantier fordi vi vet det gir visshet om at yrkesfag er et trygt valg. Kunnskapsminister Trine Skei Grande har varslet en reform av videregående opplæring. En helt selvfølgelig del av denne reformen bør være

at også yrkesfagelever får mulighet til å fullføre utdanningen de har begynt på. Det bør ikke være sånn at de som søker studieforberedende er garantert skoleplass, mens de som søker yrkesfag ikke skal være garantert en læreplass. Læreplassgaranti bør derfor ikke forbli et Oslo-fenomen, det bør bli normalen over hele Norge.

«Vi blir stadig flere som kan tale i en katedral – men stadig færre som kan bygge den», skrev Mattias Tesfaye, den danske mureren og nå sosialdemokratisk statsråd, i boka «Kloke hender». Dersom vi vil snu utviklingen, må vi løfte yrkesfagene og håndverkstradisjonene tilbake i fortellingen om kunnskapslandet Norge. Garanti om læreplass vil være et viktig steg på veien.

ALVDAL, FOLLDAL, TOLGA OG TYNSET KOMMUNER SATSER PÅ UTDANNING OG UTVIKLING I GRUNNSKOLENE. VI ER INNE I EN AKTIV SKOLEUTVIKLINGSPERIODE DER ØKT LÆRINGSUTBYTTE ER DET SENTRALE.

LEDIGE STILLINGER I GRUNNSKOLENE

FRA 1. AUGUST 2020

FULLSTENDIG UTLYSNINGSTEKST
OG SØKNADSFRISTER:

www.alvdal.kommune.no
www.tolga.kommune.no

www.folldal.kommune.no
www.tynset.kommune.no

Minneord

● Einar Skage Andersen

Vår kollega Einar Skage Andersen døde 22. november, 76 år gammel.

Han begynte som lektor på Dønski videregående skole da denne startet opp i 1974. Fagkretsen var norsk, historie og samfunnskunnskap, og han gikk av i 2007.

Som miljøskaper i kollegiet var han uovertruffen. Han var samfunnsorientert og svært kunnskapsrik, og han hadde jevnlig kommentarer til store og små hendelser i tiden. En periode hadde han fast fredagsinnslag i lunsjpausen, der han presenterte nyheter på en slagkraftig og humoristisk måte. I klasserommet var han en inspirerende kunnskapsformidler på alle sine fagområder og not stor respekt blant elevene. På fagrelaterte elevturer til Roma og Praha bidro han sterkt. I den forbindelse er det verdt å nevne at NRKs Midtøsten-korrespondent Sissel Wold fortalte at hun kunne takke sin historielærer, Einar Skage Andersen, for sin samfunnsinteresse. Han har satt spor etter seg på flere områder og var en kunnskapsformidler som maktet å fange oppmerksomheten hos selv de minst interesserte elever.

Det var som turleder han hadde stor betydning for kollegene på Dønski ved siden av å være en faglig inspirator. Som turleder var han oppmuntrende og støttende. I begynnelsen av juni arrangerte han padletur 20 år på rad. Disse gikk i Nordmarka/Krokstogen på langs og på tvers, og etter hvert også i Värmland. Påmeldingsliste ble hengt opp på personalrommet, og spesielt nytilsatte ble oppfordret til å melde seg på. Turlederen padlet alltid en «prøvetur» helgen før for å finne de best egnede raste- og overnattingssteder. Selv om ikke alle kunne delta, virket turene våre aldri ekskluderende. Bedrifter betaler dyrt for å skape gode samarbeidsforhold med kickoff-arrangementer av ymse slag. Vi fikk dette gratis, noe som skapte samhold og en spesiell kultur: Dønski-kulturen.

Om høsten arrangerte Einar fjellturer. Der fikk han også med kolleger som aldri hadde vært på fjelltur. Han utfordret oss ved blant annet å legge turer til Visbretind, Galdebergstind, Snøhetta, Besshø, Rasletind og Galdhøpiggen, alle over 2000 meter. Tre ganger Jostedalsbreen på langs kan vi også se tilbake på med glede. Selv hadde han besteget alle landets 2000 meters-topper samt gått Norge på tvers på det bredeste. Slagordet «En gang Dønski-kamerat, alltid Dønski-kamerat» lever fortsatt. Etter sin bortgang vil han for mange av oss fortsatt være en inspirator.

Vi som er så heldige å ha vært hans kolleger, minnes ham i takknemlighet.

Ragnhild Gjelsvik og Ragnhild Tangen

På vegne av kolleger

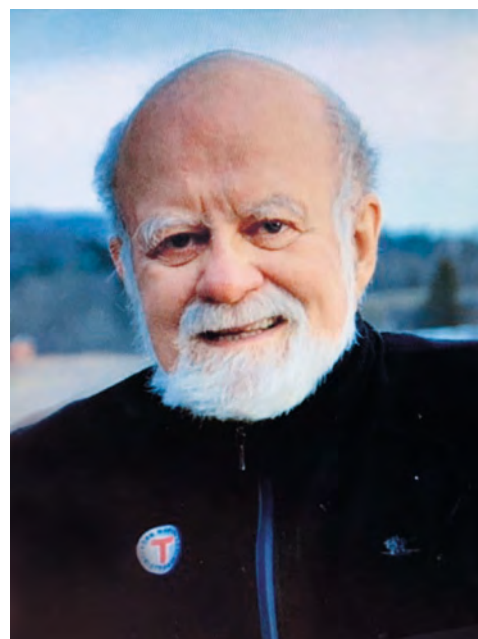

FOTO PRIVAT

● Stein Hannaas

Stein Tore Hannaas, født 11. august 1931, død 11. februar 2020, kom til Kristiansand Handelsgymnasium og handelsskole i 1961 som adjunkt og sluttet som lektor ved Kristiansand katedralskole Gimle ved oppnådd pensjonsalder. Fra 1971 var skolene samlokalisert i tidsmessige bygninger på Gimle. Stein tok latinartium ved Kristiansand katedralskole, reklametegning i København og var to ganger i Tysklandsbrigaden, startet ut som kontorfullmektig ved Høye fabrikker. Han fikk en spesiell interesse for kontorfaget, tok to-årig lærerutdanning og ble lektor etter å ha gått første kull, pionérkullet, i informatikk hovedfag ved Universitetet i Oslo. Sammen, med især kollega Tore Bull-Gjertsen gjorde han en stor innsats ved å etablere og utvikle Det Merkantile Museum på Gimle, absolutt verd et besøk. Hit kommer besøkende og elever fra hele Sørlandet.

Det var med stor entusiasme Stein levde med i utviklingen av kontorutstyr og kontormaskiner i etterkrigstiden. Stikkord var først hullkort, så programmering og systemering, etter hvert Word Perfect med mer. Hans første undervisningsfag var kontororganisasjon og handels-, industri- og samferdselslære. Ny teknologi, især innenfor kontorfaget, ble en pasjon som han rundelig delte med kolleger og elever. Ikke alle hadde så lett for dette praktiske, og han stilte hjelpsomt opp, ofte langt utover normal skoledag.

Som alle vi kolleger ved Kristiansand Handelsgymnas under samvittighetsfulle rektor Ewald Junker stemte Stein selvsagt mot lørdagsfri, et nymotens innfall tredd nedover hodene på oss, som kunne gå hardt utover elevenes kompetanse og karriere. For å sikre at skolen stadig var på høyden med beste praksis i kontor- og datafaget, sto Stein i nær kontakt med Agder Data og Skagerakfisk. Han var en flott kollega og et godt medmenneske og en perfektjonist innenfor sitt fag. Thomas og Hedvig, barnebarna, visste godt at å spørre han om noe, uten å ha tid, det var lite lurt. For svar, de tar nemlig tid! Å spille kort på hytta og i huset i

Høvåg og å gå tur og å bade i sjøen med bestefaren gikk bedre. Han hadde aldri bil, syklet til svømmehallen hver fredag.

Alt fra gymnastiden var Stein Hannaas utpreget sosial, aktiv i Unge Høyre og i Riksmålsforeningen. Senere, i Klubben, Kristiansands ærverdige herrekлубb, Klubselskabet Foreningen, stiftet 1824. Ellers å tilføye: I «Jubelposten» fant skribenten og læreren Stein utløp, i faste spalter, føljetonger, harseleringer og karikaturer. Venner og kjente figurete under faste dekknavn. Med kona Randi ble det mye dans og moro. Etter at hun som var den som driftet hjemmet og familien, døde i 2017, etter 56 års lykkelig ekteskap, ble livet ikke det samme for Stein. Om enn hans og Randis to døtre, Marianne og Inger Lise, og fra 2018 Straitunet som ga han fast plass, fulgte ham godt opp.

Over flere tiår laget Stein Hannaas sitt eget krigsarkiv av artikler, utklipp og kommentarer satt i system. Krigen gjorde sterkt inntrykk, faren Oscar, Ap-mannen, var involvert i motstandsarbeid, og alt som barn fulgte Stein utviklingen tett via radio og kart. Etter to perioder i Tysklandsbrigaden i Schleswig-Holstein og regelmessige repøvelser i Sivilforsvaret gjennom livet, falt det naturlig at «An der schönen blauen Donau» var musikkinnslag ved begravelsen fra Oddernes kapell 21. februar. Der var også solosanger, «Amazing Grace» og «O store Gud» ved Terje Skaar. Reidar Skaaland spilte blant annet «Kjærlighet fra Gud» og «Deg være ære». Forrettende prest Ivar Nicolaisen, fremsa vakre minneord på vegne av familien.

Thor Einar Hanisch

FOTO MICHELLE HULSTRØM, WIKIMEDIA COMMONS

Hva betyr det å være en inkluderende skole?

● **Rune Andreassen**

● **Magne Skibsted Jensen**

Høgskolen i Østfold

FOTO HØGSKOLEN I ØSTFOLD

Over hele landet brukes assistenter og ufaglærte til å ta hånd om mange av de mest utfordrende elevene. Burde man ikke heller prioritere de beste lærerne til elevene med de største utfordringene?

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

I **Utdanning nr. 1/2020** framkommer det at stadig flere elever tilbringer sine skoledager utenfor klassefelleskapet. Utdanningsdirektoratets tall for grunnskoleåret 2019/2020 (GSI) viser at det innværende skoleår er 4317 elever som får sin skolegang i spesialskoler, i spesialgrupper og i tiltak utenfor skolen mer enn en dag i uken. Det betyr at 700 flere elever, sammenlignet med tallene fra 2014, får sin skolegang utenfor skolen. Med andre ord en økning på 13 prosent de siste fem årene. I den sammenheng påpeker Peder Haug, professor i pedagogikk ved Høgskolen i Volda, at den norske skolen ikke evner å leve opp til sin grunnideologi, som innebærer at alle elever skal være en del av et inkluderende felleskap.

Nordahl-rapporten (Nordahl m.fl. 2018) viser til at det har skjedd en endret holdning til bruk av alternative opplæringsarenaer og spesialgrupper etter innføringen av Kunnskapsløftet i 2006, og at det synes å være relativt enkelt å etablere slike tiltak sammenlignet med spesialskoler (Fylling, 2007). Eksempler på alternative opplæringsarenaer er opplegg knyttet til friluftsliv, kantinedrift, bondegårder med mer, og målgruppen er hovedsakelig elever med problematferd og elever som viser lav motivasjon for skolearbeid (Jahnsen, Nergaard & Flaaten, 2006). Tall fra 2017 viser at gutter er i klart flertall og at det er flere elever på ungdomstrinnene enn i barneskolen som deltar i slike tilbud. En kartlegging av alternative opplæringsarenaer på 1.-7. trinn viser at omfanget av slike tiltak på barnetrinnet er høyere enn det GSI-tallene tilsier. I tillegg har under kun halvparten av elevene i målgruppen enkeltvedtak om spesialundervisning (Jahnsen, Nergaard & Grini, 2011). Undersøkelsen avdekker også at elevene i svært

liten grad tas med i innsøkingen til disse tiltakene, noe som kan bety at enkelte elever blir plassert utenfor klassefelleskapet mot sin vilje.

På bakgrunn av det som framkommer i disse undersøkelsene ønsker vi et større fokus på tiltak som kan forhindre utskilling av elever til opplæringsarenaer utenfor den ordinære skolen. Vi gjør det fordi økt bruk av slike tiltak er lite ønskelig utfra lov- og regelverk, der inkludering er et styrende prinsipp. Dette prinsippet betyr, slik det fremgår av opplæringsloven paragraf 8-1, at alle elever har rett til å gå på sin nærscole og skal tilhøre en klasse eller basisgruppe (paragraf 8-2).

Bruk av en alternativ opplæringsarena blir sett på som et såpass stort inngrep i elevens rettigheter at det ikke er tilstrekkelig at skolen eller foreldrene ønsker det. Det kan ifølge Utdanningsdirektoratet først vedtas og gjennomføres etter en sakkyndig vurdering fra pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). Opplæringsloven åpner for bruk av alternative opplæringsarenaer i hele eller deler av opplæringen for elever med vedtak om spesialundervisning. Men regelverksfortolkningen fra direktoratet poengterer at det er snakk om en «snever adgang» og at det er hensynet til eleven, ikke hensynet til skolen eller kommunen, som skal være avgjørende for bruk av en alternativ opplæringsarena. Kommunens økonomi skal etter regelverket heller ikke være avgjørende. Videre er det slik at det fortsatt er kommunen som har ansvaret for eleven, og rektor har samme ansvar for oppfølging av elever på alternative opplæringsarenaer som for elever på skolen. Rektor skal også sørge for et nært samarbeid mellom skolen og de som bistår på den alternative arenaen, slik at eleven opplever det som en helhet (punkt 6.1).

Nordahl m.fl. (2018) viser til brukerorganisasjoner som hevder at det er stor variasjon i hvordan kommunene forstår og etterlever regelverket. Her vises det til Agenda Kaupang, som i intervjuer med utvalgte skoleeiere har gjort funn som tilsier at skoleeier i liten grad følger opp elever med særskilte opplæringsbehov på alternative opplæringsarenaer (Sunde, 2017). Som i skolen ellers må undervisningspersonellet i tilknytning til slike tiltak oppfylle kompetansekravene. Forskning på dette området og tall fra GSI tyder på at verken

«Bruk av en alternativ opplæringsarena blir sett på som et såpass stort inngrep i elevens rettigheter at det ikke er tilstrekkelig at skolen eller foreldrene ønsker det.»

«Vi tror kommunen og den enkelte skole i mye større grad enn tilfellet er nå, må prioritere lærere med spesialpedagogisk kompetanse og egnethet for de elevene som har de største behovene.»

samarbeidet eller kompetansekravene følges opp på en tilfredsstillende måte.

Før en tenker på å vurdere såpass drastiske tiltak som å fjerne enkeltelever fra nærskolen helt eller delvis, bør skoleledelsen etter vår mening gå grundig gjennom det eksisterende skoletilbudet og samtidig påvise om kompetansen er brukt på den beste måten. Vi vet at det over hele landet brukes assistenter og ufaglærte til å ta hånd om mange av de mest utfordrende elevene. Burde man ikke heller prioritere de beste lærerne til elevene med de største utfordringene?

Vi er på linje med Peder Haug i Utdanning nr. 1/2020, der han uttaler at en av årsakene til at flere elever enn før er utenfor normalskolen, er mangel på spesialpedagoger. Han uttaler: «Elever som strever, får best hjelp av lærere som kan noe om elever som strever. Lærere med spesialpedagogisk kompetanse kunne hjulpet disse elevene i normalskolen.»

Videre er vi enige med daværende kunnskapsminister og nestleder i Høyre, Jan Tore Sanner, når han på partiets hjemmesider (8. november 2019) uttaler: «Vi kan ikke leve med at de barna som har de største utfordringene, skal få hjelp og støtte av ufaglærte. De skal ha den beste kompetansen».

Stortingsmelding 6 (2019–2020) som regjeringen ga ut rett før jul, handler om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og skolefritidsordning (SFO). Her vises det til forskning om at «flere elever som blir tatt ut av klassen fordi de ikke kan følge den ordinære opplæringen, mener at de blir hengende enda lenger etter, og at de blir ekskludert fra klassefellesskapet». For å understreke manglende oppfølging av elever med særskilte behov, viser stortingsmeldingen til det nasjonale tilsynet for 2014–17. Der fant man at om lag 40 prosent av skolene ikke hadde en tilfredsstillende fremgangsmåte for å sikre at lærerne vurderer om elevene får tilfredsstillende utbytte

av opplæringen gjennom tilpasset opplæring.

Vi avviser ikke enhver bruk av alternative opplæringsarenaer, men tror at en styrking av kompetanse og oppfølging i den ordinære skolen er veien å gå heller enn å ønske elever bort. Vi tror kommunen og den enkelte skole i mye større grad enn tilfellet er nå, må prioritere lærere med spesialpedagogisk kompetanse og egnethet for de elevene som har de største behovene. På den måten øker muligheten for at disse elevene finner seg til rette i den ordinære skolen og får utnyttet sitt læringspotensial. Her er vi på linje med stortingsmelding 6: «Regjeringen er enig i at kompetansen må være der barna og elevene er. Vi vil derfor innføre en rekke tiltak som skal bidra til at barn med behov for særskilt tilrettelegging i større grad møter fagpersoner med relevant kompetanse».

Vi venter spent på disse tiltakene. Nødvendig kompetanse har vært nedprioritert de siste årene, og det blir veldig tydelig når Stortingsmelding 6 fastslår at «gjennomsnittlig antall lærertimer til spesialundervisning per elev har økt svakt siden skoleåret 2009/10, mens gjennomsnittlig antall assistenttimer har økt betydelig». På grunnlag av de mange høringsuttalelsene om Nordahl-rapporten (2018), finner stortingsmeldingen at det er stor støtte til følgende punkter:

- alle bør jobbe mer med holdninger til praktiseringen av inkludering
- barn må involveres og lyttes til i mye større grad
- hjelpen må gis av kvalifisert personale

Hvis vi skal nærme oss målet om en inkluderende skole for alle barn, er det helt avgjørende at skoleledelsen i hver kommune og ved hver enkelt skole arbeider målrettet for å realisere disse punktene.

Referanser:

Fylling, I. (2007): Tilpasning for alle? Modell og praksis i forholdet mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning. Norsk pedagogisk tidsskrift, 91(4), 303–315.

Jahnsen, H., Nergaard, S. & Flaaten, S.V. (2006): I randsonen. forekomst og organisering av smågruppetiltak for elever på ungdomstrinnet som viser problematferd og lav skolemotivasjon. Porsgrunn: Lillegården Kompetansesenter.

Jahnsen, H., Nergaard, S.E. & Grini, N. (2011): Er alle med? Smågruppetiltak for elever som viser problematferd og/eller lav skolemotivasjon. En kartlegging på 1.–7 trinn i grunnskolen. Porsgrunn: Lillegården kompetansesenter.

Kunnskapsdepartementet (2019): Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Meld. St. 6 (2019–2020). Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Nordahl, T. og ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging (2018): Inkluderende fellesskap for barn og unge. Bergen: Fagbokforlaget.

Sunde, H.K. (2017): Nærskoleprinsippet og inkludering av barn med særskilte opplæringsbehov i grunnskolen. Rapport nr. 9659. S tabekk: Agenda Kaupang.

Endre Lien | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO OLAV HEGGØ/FOTOVISJON AS

Ny offentlig tjenestepensjon og avtalefestet pensjon

Fra 1. januar 2020 startet alle som er født i 1963 eller senere opptjening i den nye offentlige tjenestepensjonsordningen.

Alle som er født i 1963 og senere, tjener fra 1. januar 2020 opp pensjon etter de endrede reglene for offentlig tjenestepensjon og kommer inn i ny ordning for avtalefestet pensjon (AFP). Mange tjener dermed opp pensjon både i dagens og ny pensjonsordning.

De nye pensjonsreglene bygger på avtalen LO, Unio, YS og Akademikerne inngikk med regjeringen og arbeidsgiverne 3. mars 2018.

Endringen innebærer et systemskifte og anses å være den største endringen i offentlig tjenestepensjon noensinne, og en milepæl i reformeringen av det norske pensjonssystemet; pensjonsreformen.

Den nye offentlige tjenestepensjon er bedre tilpasset folketrygden og AFP i privat sektor. Det vil lønne seg å jobbe lenger, og det blir enklere å skifte jobb mellom offentlig og privat sektor.

Hovedelementene er som følger:

- Offentlig tjenestepensjon og AFP er livsvarige påslagsordninger som kommer i tillegg til folketrygden.
- Alle år i arbeid gir pensjonsopptjening.
- Betinget AFP gjelder for dem som ikke har rett til vanlig AFP, og tetter dermed hullene i AFP-ordningen.
- AFP er ikke lenger en tidligpensjonsordning, men et livsvarig tillegg til pensjonen du får fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen.
- Pensjonen kan tas ut fleksibelt helt eller delvis fra 62 til 75 år. Pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at den blir avkortet.
- Pensjonsbeholdningen øker i takt med lønnsveksten.
- Du tar med deg AFP-rettighetene fra privat til offentlig sektor, og omvendt.
- De som er født mellom 1963 og 1970 og går av mellom 62 og 67 år, vil få et tidligpensjonstillegg som trappes ned for hvert årskull.

Hva er påslagsordning?

Ny offentlig tjenestepensjon blir beskrevet som en «påslagsmodell», som er et nytt begrep for alderspensjon.

Pensjonsopptjeningen er i praksis svært lik reglene for folketrygden for de som er født i 1963 og senere. Det er satsene som er ulike:

- Alderspensjonen tjenes opp ved at 5,7 prosent av pensjonsgrunnlaget (lønnen) fra 0-12 G legges i en pensjonsbeholdning for tjenestepensjonen.
- Det er en tilleggssats på 18,1 prosent for pensjonsgrunnlag (lønn) du har mellom 7,1-12 G. Opptjeningen er høy fordi du ikke får opptjening i folketrygden utover 7,1 G.

Pensjonsbeholdningen blir omregnet til en årlig pensjon ved å dele den på de såkalte delingstallene i folketrygden. Delingstall gjenspeiler forventet gjenstående levealder for ditt årskull ved uttak av pensjon. Pensjonen utbetales livsvarig.

Avtalefestet pensjon (AFP)

Avtalefestet pensjon (AFP) endres til å bli en livsvarig pensjon.

Den nye AFP-en vil komme i

tillegg til eventuell pensjon fra folketrygden, tjenestepensjon og/eller arbeidsinntekt. Dette er det samme prinsippet som gjelder i privat sektor.

Du tjener opp AFP ved at 4,21 prosent av lønn inntil 7,1 G legges i en pensjonsbeholdning. Lønn fra både privat og offentlig sektor tas med. AFP-beholdningen omregnes til pensjon ved å dele den på delingstallet på uttakstidspunktet slik som tjenestepensjonen. Jo lenger du venter med å ta ut AFP, jo høyere blir også AFP-utbetalingen per år.

Ny AFP i offentlig sektor er utformet etter mønster av privat AFP. Det blir også enklere å bytte jobb mellom offentlig og privat sektor med AFP uten å tape retten til AFP. Bytter du fra offentlig sektor til privat sektor uten AFP, kan du likevel miste retten til AFP.

«Det blir enklere å skifte jobb mellom offentlig og privat sektor.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Dekomp – ett skritt fram og to tilbake?

I vinter har Dagsavisen satt søkelys på norsk skoleutvikling i en serie artikler. Vi som jobber i utdanningssektoren, er ikke akkurat bortskjemt med inngående gravejournalistikk på vårt saksfelt. Derfor skal vi være ekstra oppmerksomme de gangene vi blir gått etter i sømmene av en kritisk presse.

Artikkelserien i Dagsavisen problematiserer en rekke sider ved ordningen som kalles desentralisert kompetanseutvikling (Dekomp). Innføringen av Dekomp skulle signalisere slutten for de store skolesatsingene i statlig regi. I stedet skulle lærere og ledere i skolen ta større ansvar for egen kompetanseutvikling i et samarbeid med lokale forskningsmiljøer. Utdanningsforbundet støttet dette skiftet. Vi har i lang tid vært kritisk til offentlige skolesatsinger etter prinsippet om at én størrelse passer alle og ment at vi vil få en bedre skole dersom lærere og ledere får ta et større ansvar for eget kunnskapsgrunnlag og for egen kompetanseutvikling.

Dessverre er det mye som tyder på at overgangen til en desentralisert kompetanseutviklingsmodell ikke har fungert etter hensikten. Istedenfor at lærere, ledere og lokale forskere samarbeider om å definere behov og å utforme kompetansehevingstiltak, har det vokst fram en praksis der mange kommuner kjøper ferdige «kompetansepakker». Enkelte tilbydere i universitets- og høyskolesektoren spesialiserer seg på å selge sine «pakker» til så mange kommuner som mulig. Dagsavisen har funnet ut at en enkelt aktør driver kompetanseutvikling i hver fjerde norske kommune. Samtidig rapporterer lærere og tillitsvalgte at de i liten grad får en plass ved bordet når kommunen avgjør bruken av midlene som følger med Dekomp.

En slik utvikling bør få alarmklokkene til å ringe både i Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet. Skole-Norge blir stående på stedet hvil dersom vi erstatter statlig standardisering og ovenfra-og-ned-styring med et tilsvarende

regime i kommunal og fylkeskommunal regi. I verste fall kan Dekomp føre utviklingen i gal retning. De store statlige satsingene var i det minste grundig kvalitetssikret og forankret i nasjonal skolepolitikk. Det mest utbredte programmet i Dekomp er derimot kontroversielt og faglig omstridt. Det kan se ut som om vi har beveget oss ett skritt fram og to tilbake.

Om denne utviklingen vedvarer, risikerer vi å undergrave en viktig positiv tendens i norsk utdanning. De siste årene har det gradvis vokst fram en erkjennelse av at lærernes yrkesutøvelse må baseres på et sterkt profesjonelt skjønn som utvikles nedenfra og innenfra, i selve lærerprofesjonen. Fagfornyelsen er i stor grad bygget på denne erkjennelsen. Om vi skal lykkes med fagfornyelsen, kan vi ikke bruke kompetansehevingsmidlene på tiltak som har liten relevans i klasserommet, som i begrenset grad fremmer samarbeid mellom forskning og praksisfelt og som er basert på premisset om at det meste kan tallfestes og effektmåles.

Nå trengs det en hurtig justering av kursen. Jeg er sikker på at alle parter kan bidra til at intensjonene i desentralisert kompetanseutvikling kan nås bedre enn i dag. Sentrale myndigheter bør revidere rammene for ordningen. Kommuner og fylkeskommuner bør tenke grundig gjennom sin rolle. Vi lærere må se vår egen kompetanseutvikling i et større perspektiv. Kan vi bli enda bedre på å peke ut på hvilke områder vi trenger kompetanseutvikling. Bidrar vi nok til god samhandling mellom profesjonen og UH-sektoren?

Alle bestrebelser fra vår side vil likevel være dødfødt dersom vi ikke slipper til ved bordet der beslutninger om fremtidige satsinger tas. Uten at profesjonen selv preger dette arbeidet, vil midlene som brukes på Dekomp være bortkastet, og vi vil gå glipp av muligheten til å skape bedre utdanning for barn og unge. Det har vi rett og slett ikke råd til.

«Nå trengs det en hurtig justering av kursen.»

Rapport om VGO-inntak i Oslo:

– Dagens ordning er verst

Det er vanskelig å peke på en inntaksordning som kan fungere godt i Oslos videregående skole. – Det som er sikkert, er at dagens ordning ikke fungerer.

– Dagens karakterbaserte ordning er faktisk den verste av de som er utredet så langt når det gjelder å oppfylle elevenes førsteønske og å motvirke segregering av elever med lave karakterer, sier leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

4. mars ble «Rapport om alternative modeller for inntak til videregående skole i Oslo» lagt fram av Inntaksutvalget. Ulike inntaksmodeller for videregående er vurdert.

– Vi kan nå trekke to konklusjoner: Inntaksordningen i Oslo må endres eller justeres, og dagens ordning må for all del ikke tvangsinnføres som en nasjonal ordning i alle fylker, understreker Handal.

Oslo har hatt karakterbasert inntak til videregående i flere perioder, sist fra høsten 2009. Regjeringen ønsker å innføre dette som obligatorisk inntaksordning i hele landet.

Sterkest segregering

– Rapporten viser først og fremst at dagens karakterbaserte ordning fungerer dårlig. Oslos videregående skoler er sterkt segregert etter karakterer fra ungdomsskolen og etter elevenes etnisitet og sosioøkonomiske bakgrunn, sier Handal.

– Simuleringer foretatt av utvalget viser at dagens ordning gir færrest elever førsteønsket sitt. Denne modellen gir også sterkest segregering av de med lavest karakterer fra ungdomsskolen.

Utvalget diskuterer flere alternative inntaksmodeller, men kan ikke anbefale noen av dem.

– Vi kjenner på en liten skuffelse over at ikke utvalget har kommet lenger i utredningen av alternative modeller, og at de ikke kan anbefale én modell, mener Handal.

VIDEREGÅENDE: – Det vil være avgjørende både i Oslo og andre fylker å videreutvikle en skolestruktur som kan fungere godt for flest mulig og motvirke segregering, sier Steffen Handal. **FOTO:** AKSEL JEMSTAD

Utvalgets flertall peker likevel ut en retning for arbeidet framover, og anbefaler nærmere utredning av to ulike modeller:

- **Progresjonsmodeller:** Beregner elevens progresjon gjennom ungdomstrinnet og tilgodeser egeninnsats. En slik modell kan oppfylle noen av forventningene vi har til inntaksordninger, men har samtidig noen praktiske og prinsipielle svakheter slik den er foreslått av Stoltenberg-utvalget, påpeker Handal.
- **Balanserte inntaksmodeller:** Karakterbasert opptak utfylles av andre kriterier som sikrer større grad av likeverd for utsatte elevgrupper. Det kan gjøres på ulike måter. En interessant mulighet er såkalte «deferred acceptance»-modeller der en logaritme sikrer at ulike hensyn kombineres, mener lederen av Utdanningsforbundet.

Mer kunnskap

Nå trengs det mer kunnskap og videre forskning på inntaksordninger både i Oslo og ikke minst på landsbasis. Her må regjeringen kjenne sitt ansvar,

mener Handal: Det er fortsatt mye vi ikke vet om hvordan karakterbasert inntak påvirker elever med de dårligste forutsetningene. Det vil være direkte uansvarlig å innføre en ordning på landsbasis som langt ifra er godt nok utredet.

– Hvordan går det for eksempel med elever som har Individuell opplæringsplan (IOP) på ungdomsskolen, når de begynner i videregående? Vi vet at mange av dem ikke fortsetter med IOP i videregående, men vi vet mindre hvordan de klarer seg på skolen og i hvor stor grad de fullfører og består, påpeker Handal.

– Hvis vi skal lage et inntakssystem som gir likeverdige muligheter for alle, må vi ha langt mer detaljert kunnskap om hvordan ulike inntaksordninger påvirker ulike elevgrupper.

Segregeringen i Oslo-skolen og andre steder kan ikke løses på kort sikt av en enkelt inntaksmodell. Det trengs en langsiktig strategisk innsats på mange fronter for å motvirke segregering, og det er viktig å erkjenne at dette favner bredere enn utdanningsfeltet, mener Utdanningsforbundet.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Engasjert klimapris-vinner

Rusvik naturbarnehage planlegger nå hytta de skal bygge for pengepremien etter klimaprisen.

Naturbarnehagen på Karmøy i Rogaland er en av vinnerne av Utdanningsforbundets klimapris 2019.

Barnehagen er et samvirkeforetak eid av foreldrene og medlem av Private barnehagers landsforbund (PBL). Blant foreldrene er både ingeniører, håndverkere og arkitekter, og det kommer godt med når det skal bygges en hytte i tråd med en klimavennlig filosofi.

Samtidig sliter barnehagen med et budsjettert underskudd i år på over kr.700.000. Karmøy kommune i Rogaland har landets lavest tilskudd til private barnehager, noe naturbarnehagen mener er årsaken til stram økonomi.

Klima-veteran

Til tross for dårlig råd har Rusvik jobbet med klima i snart 30 år. Det står sentralt i barnehagens pedagogiske praksis, og barna medvirker aktivt.

Her har de eget drivhus, kjøkkenhage, frukttrær og blomsterbed hvor barna får innsikt i plantenes livssyklus og verdi. Mat som ikke blir spist blir omgjort til næringsrik jord i kompostbinger, og det drives kildesortering.

– Vi har egen ordning med innlevering av plastemballasje, glass og metall siden kommunen kun har dunker til papir og restavfall. Den er også åpen for ansatte og foreldre, sier styrer Geir Martin Tveit.

KLIMA-VINNER: Rusvik barnehage er av de to vinnerne av Utdanningsforbundets klimapris 2019, den andre vinneren er Ski videregående skole. F.h.: Styrer Geir Martin Tveit, Utdanningsforbundets leder Steffen Handal og pedagogisk leder Shoshi Sæbø.

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

Ved å få innført en egen ordning og vise fram behovet for bedre avfallshåndtering mener han de har bidratt til en holdningsendring i kommunen.

– Kommunestyret har bestemt at de vil begynne med kildesortering for hele kommunen, riktignok ikke før om to år, sier Tveit.

Har miljøetips

Mange barnehager kvier seg for å komme i gang med klimaarbeid, men ifølge styreren kan man begynne enkelt.

– Barnehager som ønsker å jobbe mer med bærekraft og miljø kan begynne med enkle ting og anse det som et tverrfaglig prosjekt. Å bruke barns vitebegær og interesser er lurt. Det å se på egne innkjøpsrutiner og matsvinn kan for eksempel være et bra sted å starte, sier Tveit.

I Rusvik er cirka 45 prosent av mat og husholdningsprodukter nå økologiske og miljømerket, noe er hjemmelaget.

– Vi benytter oss av vekster i nærnaturen og bruker det i matlaging. For eksempel lager vi gran-skuddsaft til fest. Vi tilbyr tøybleier istedenfor engangsbleier, og slike valg kan man samtale med barna om.

Barnehagens innkjøpsveileder sikrer behovsvurdering før innkjøp, og at det blir kjøpt inn miljøsertifiserte produkter. Leker og materiell skal være holdbare og laget av naturmaterialer.

– Vi ønsker ikke å kjøpe plastleker som går i stykker kjøpt og må kastes. Vi har en gjenbruk- og reparasjonskultur her, fastslår Tveit.

Han forteller at barna tar med seg det de lærer hjem til foreldrene.

– En av foreldrene til et tidligere barnehagebarn fortalte at de skulle kjøpe sekk til skolestart. De så på flere i butikken før barnet fortalte at det ville ha en brukt sekk, forteller Tveit stolt.

Nærhet til naturen

Glede og omtanke for naturen er en grunnplanke. De bruker mye av tiden ute ved sjøen, i skogen og i marka som alle ligger tett på barnehagen.

– Det at ungene lærer seg å bli glade i naturen gjør at de for eksempel er de mest aktive til å plukke søppel. De vil ikke at noe de er glad i skal bli ødelagt. Vi lager humlehus, insektshotell og fuglekasser og det ligger mye omtanke fra barna i dette, sier han.

Ikke alle i personalgruppa var spesielt friluftsinteresserte eller miljøbevisste da barnehagen startet opp. Men de foretok noen bevisste verdi-

NATUR: Å skape nærhet og glede til naturen er et av hovedmålene til naturbarnehagen.

FOTO: RUSVIK BARNEHAGE

valg ut fra signaler som barna og samfunnet rundt ga dem.

– Vi som jobber her er unge, eldre, menn, kvinner og med ulike etnisiteter. Vi er ikke bare naturglade hippier. Men det vi har til felles er ideen om at barnehagen har, og skal ha, et samfunnsansvar, fastslår Tveit.

Utdanningsforbundets Klimapris er på 50.000 kr. pr. vinner og deles ut hvert år. Barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner kan søke om å få prisen.

HØR: I Lærerrommets episode 23 «Klima og bærekraft» er den andre vinneren av klimaprisen, Ski videregående skole, en av gjestene. Du finner podkasten i alle podkastkanaler og via [udf.no](https://www.udf.no).

med lite penger

SJØEN: I Rusvik barnehage er de også ofte ute ved sjøen. – At ungene lærer seg å bli glade i naturen gjør at de for eksempel er de mest aktive til å plukke søppel, sier styrer Geir Martin Tveit.

FOTO: RUSVIK BARNEHAGE

Derfor får du så gode forsikringer

Vi er mange, og samlet er vi flinke til å ta vare på både oss selv og tingene våre. Kombinasjonen gjør at du får bedre forsikringer og gunstigere priser enn du ellers ville fått i markedet generelt. 80 prosent av medlemmene har nå forsikringene sine gjennom Utdanningsforbundet. Har du sjekket forsikringene dine i det siste? Her er det penger å spare.

Les mer om forsikringsfordelene dine på udf.no

MANGE MEDLEMMER: Sammen er vi sterke.

FOTO: ANNA-JULIA GRANBERG

Kurs

Fagfornyelsen: Kunst og håndverk

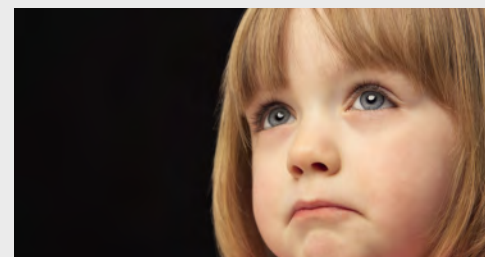
25. mars inviterer vi til kurs i Lærernes hus der temaet er faglig progresjon og vurdering i kunst og håndverk. I 2020 innføres ny læreplan i faget, og på kurset får du en oppdatering om fornyelsen av kunst og håndverk, verktøy til egen vurderingspraksis og eksempler på undervisningsopplegg. Kursholder er Eva Lutnæs.

Levende klassemiljø

25. mars er det kurs på Thon Hotel Maritim i Stavanger, og 26. mars på Radisson BLU Hotel i Tromsø. Her er klasseledelse og relasjonsbygging tema. Levende klassemiljø er et kurs for lærere og lærerstudenter som ønsker konkrete og inspirerende redskaper. Du lærer teknikker for å utvikle et tydelig læringsfokus og sterk relasjonsbygging i undervisningen. Kursholder er Jørgen Moltubak.

Barn i vanskelige livssituasjoner

26. mars arrangerer vi kurs der temaet er samarbeid mellom barnehage og barnevern. Vi ser nærmere på hvem barn i vanskelige livssituasjoner er, hvordan de kan oppdages tidligere i barnehagen, og hvordan personalet skal samarbeide med foreldre når bekymringer skal formidles og det er behov for samarbeid med barneverntjenesten. Kursholder er Charlotte Johannessen.

UTFORDRING: Hvordan kan vi forebygge og oppdage omsorgssvikt?

FOTO: LUTH

Hvordan møte elever med bekymringsfullt skolefravær?

16. april inviterer vi til Britannia Hotel i Trondheim og et kurs som tar for seg både det teoretiske og det praktiske aspektet ved skolefravær, men med hovedtyngde på det praktiske arbeidet. Deltakere får tilgang til en rekke konkrete arbeidsverktøy til bruk i praksisfeltet. For deg som jobber direkte med eleven vil du få innsikt i fremgangsmåter og tiltak som har gitt gode resultater i fastlåste fraværssaker. Kursholder er Silje Hrafa Tjersland.

Les mer på www.udf.no/kur

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine forsikringstilbud

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsfordeler til gode priser.

Reiseforsikring

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet. Pris fra kr 756,- til kr 2 136,- pr. år, avhengig av om den skal gjelde for én person eller en familie, og om du er over eller under 70 år.

Innboforsikring

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 3 mill. pr. skadetilfelle. Pris kr 1 020,- pr. år.

Grunnforsikring

Forsikringen består av livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravellesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- pr. år.

Uføreforsikring

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du blir ufør. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Livsforsikring

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Pris beregnes ut fra alder og valgt forsikringssum.

Barneforsikring

Forsikringen kan kjøpes til barn og barnebarn fra 3 måneder til 18 år, og er gyldig til utgangen av året de fyller 26 år. Pris pr. barn kr 1 308,- pr. år for barn under 21 år, og kr 1 608,- pr. år for barn over 21 år.

70+ forsikring

Forsikringspakke for deg som er over 70 år. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert. Pris for familie kr 3 348,- pr. år. Én person kr 2 592,- pr. år.

Person 3i1 forsikring

En helt ny pakke for deg under 40 år, som kjøpes uten helseerklæring. Pakken inneholder forsikring for liv, uføre og kritisk sykdom. Dette er en gunstigere løsning enn å kjøpe forsikringene hver for seg, og du får utbetaling for den hendelsen som eventuelt inntrer først. Total forsikringssum er på kr 500 000. Prisen avhenger av alder og ligger på mellom kr 1 020,- og 1 392,- i året.

Studentforsikring

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring. En spesialtilpasset pakke for deg som er student. Pris kr 996,- pr. år.

Husforsikring

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Bilforsikring

Bilforsikringene ekstra og delkasko har 75 % bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud.

Rabatt hos Tryg

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 35 % uavhengig av antall produkter.

Tryg pluss

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk i sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Fellesskap lønner seg

Som medlem i Utdanningsforbundet er du del av et stort og ansvarsfullt fellesskap. Over 80 % av medlemmene har kjøpt våre forsikringer. Dette gir oss som forbund en unik mulighet til å holde prisene nede og stadig forbedre forsikringene. Til glede for deg, og fellesskapet du er en del av.

Les mer om våre forsikringer på udf.no

NASJONAL
KONFERANSE
OM BRUK AV
IKT I UTDANNING
OG LÆRING

Sikre deg plass nå på
www.nkul.no

6. – 8. mai 2020
Realfagbygget, NTNU, Trondheim

 NTNU
Kunnskap for en bedre verden